ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXVI
Број 701
5. јун 1965.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

DAN BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

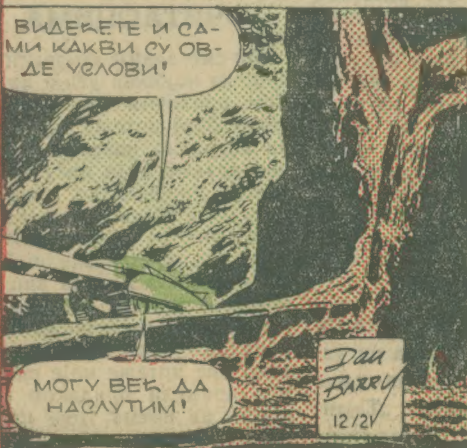

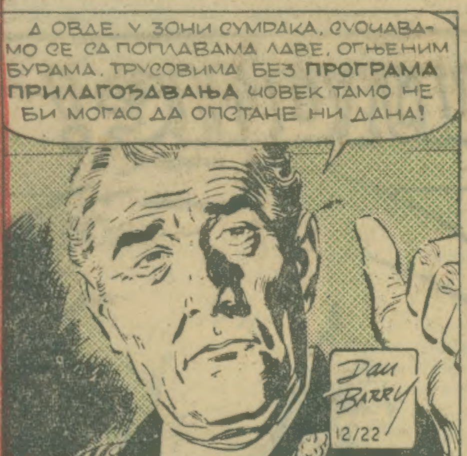

„Тајанствена пећина" зове се наша нова прича у сликама која и вама може донети награду. Какву? То чувамо за крај, као изненађење. Решавајте задатке и скупљајте купоне које ћемо објављивати уз сваки наставак.

ДЕВОЈКУ КОЈУ СТЕ МАЛОЧАС ВИДЕЛИ ПРЕНЕЋЕТЕ НА САТЕЛИТ-НАУЧНУ СТАНИЦУ!

КРОЗ ВЕКОВЕ

У јуну 1865. године разни европски листови и часописи објавили су, између осталих вести, и ове које доносимо.

Фиренца. У Фиренци је поводом шестоте годишњице Дантеовог рођења, 14. маја био свечано откривен споменик великом песнику. То је џиновска статуа виша од пет и по метара. Церемонији су присуствовали представници италијанских градова, националних гарди и разних друштава. Свечаност је била величанствена а читав град украшен заставама.

Москва. По статистичким подацима за 1863. годину, град Москва заузима површину од 6673 десетине (1 десетина = 1,9 хектар), и 2069 квадратних хвати (1 дужински хват = 2,134 метра), то јест око 65 квадратних врста. Око 340 десетина налази се под мостовима и трговима. У Москви има 237 цркава. Међу тим црквама само је једна дрвена. Зграда за станова-

ње у граду има 14.870, од тога државних: 219 камених и 67 дрвених; магацина за робу 309, дућана приватних и државних укупно 5.755. У Москви има 6 двораца, 3 позоришта, 4 споменика, 15 мостова од којих 8 камених и гвоздених, а 7 дрвених; 5 водовода и 29 фонтана. Укупан број свих житеља у тој години био је 351.627.

Њујорк. У граду Пенфилду живи дванаестогодишња девојчица која издаје новине и готово сасвим сама састаља све чланке. Њен отац, типограф, постао је због старости неспособан за рад После мајчине смрти она је својим радом издржавала оца и млађе сестре. Ова мала „уредница" објавила је недавно „да се нада да ће својим сестрама дати пристојан мираз ако јој претплатници не ускрате своју наклоност".

Беч. Најстарији војник у Европи служи у аустријском граничном пуку. Име му је Иван Редулић, има 122 године, а ратовао је још у седмогодишњем рату (1756—1763).

СВЕТИОНИК ЗА ГЊУРЦЕ

Људи који раде под водом одавно маштају о поузданом пријатељу-светионику. Гњурци често морају да се спуштају на морско дно и ноћу, када је у дубини још тамније. Такав подводни светионик недавно су конструисала три Лењинграђанина: Карандин, Горбунов и Танасјук.

Светионик је универзалан. Његови зраци пробијају се кроз слој воде дебео три до три и по метра. Светионик се може користити као ручни подводни фењер.

ТРИ РАЗЛОГА

Постоје три разлога зашто су ватрогасна кола без шоферске кабине: неометана видљивост возача не само на улицама већ и у одлучивању шта да учини када се приближава месту пожара; погодност за ускакање и искакање са седишта знатно је већа, нема бриге о вратима и проворима кабине. Како ватрогасци обично не одлазе на велике удаљености то су им шлемови и гумена одећа сасвим довољни да их заштите од невремена и поред тога што је кабина отворена.

ЗАВИДЉИВА ЗВЕРЧИЦА

Прича аустралијских домородаца

КАКО су раније живеле животиње? Како су хтеле: колико су желеле да имају шапа толико су и узимале. И крзно су мењале онолико пута годишње колико су хтеле. Ако су хтеле — живеле су у води, ако су хтеле — на сувом. Све се испреметало и помешало у свету. И тако је било све док није дошао Човек и почео да заводи ред.

— Свака животиња, свака птица треба да живи по своме — рекао је он. — И Човек је скупио све шапе, све репове, сва крила и перја, све кљове и очњаке, скупио сва крзна, све перје, све оклопе и љуштуре. Скупио је све и казао:

— Изаберите шта желите. Али, нека то онда буде ваше за цео живот. Такав је Велики закон.

И све животиње почеле су да долазе и да узимају шта им се свиђа. Ко је хтео да живи у води, узео је себи пераја, ко у ваздуху — крила; кога се свиђало да пуже трбухом по земљи — златну кожу. Дошле су све животиње. Све су узеле шта су желеле. И све су отишле веома задовољне.

Само једна зверчица није себи ништа изабрала. Сасвим мала зверчица — не већа од псића, али у њеном срцу била је велика завист, велика као планина. Кад год би неко изабрао себи шапу, крило или пераја, та зверчица би одмах зажелела баш такву исту шапу, крило или пераја. Све што би други изабрали желела је да узме та зверчица. Али, како је хтела да има све није себи изабрала ништа.

Човек је позвао животињицу:

— Пожури се, сви су већ изабрали и отишли. Ја ћу сад да одем и ти ћеш остати без ичега.

Тада му је зверчица одговорила:

— Ја знам шта хоћу али се бојим да ми то нећеш дати. Хоћу тело окретно као у туљана али са четири шапе као у мачке. Реп хоћу као у видре, кљун као у патке, а уста као код корњаче. Главицу хоћу малу као у змије, а крзно топло као у кенгура. Хоћу да носим јаја као ему, а да своју децу храни млеком. Хоћу да живим и у води и на сувом. Ето шта ја хоћу. Можеш ли ми дати све то, Човече?

Човек климну главом:

— Много тражиш одједном. Али, све то што тражиш мораш носити увек и до краја живота. Такав је Велики закон.

— Брзо ми дај све што тражим од тебе! — одговорила је завидљива зверчица.

Човек је опет климнуо главом и рекао:

— Добро.

И он је дао зверчици све што је она тражила, погледао је затим, насмејао се и отишао. Зверчица се увредила: „Не види и не схвата он како сам ја лепа“. И зверчица је отишла до воде да се огледа. И шта је видела? Ни животињу, ни птицу већ — од свега помало.

Обрнула се зверчица од воде и потрчала за Човеком.

— Човече! — викнула је. — Зашто сам ружна и зашто ме се нико не боји?

— Зато што си нешто заборавила да затражиш од мене — одговорио је Човек. — Заборавила си да од мене затражиш мало памети јер тада не би тражила остало...

И Човек је отишао даље. Али пре тога дао је зверчици име — Кљунар. Чудно име, зар не? Чудно као и сама зверчица.

Кљунар се населио на обали језера, тамо и живи, тамо и лови рибу. Нагиње се над воду, гледа се и страшно се, страшно ражалости. Тада се брзо загњури да не види колико је ружан и дуго остаје у води. А када изиђе на обалу, опет угледа свој лик и опет бежи у воду. Такав је Велики закон.

Наши разговори

У овој рубрици дописиваћемо се с нашим читаоцима, давати извесна обавештења и одговоре, примати сугестије и тако даље.

У ПРОШЛОМ (700) броју почео је да излази нов стрип „Тајанствена пећина“. Сада поново објављујемо текст који смо дали уз прве две табле. Ево тог текста:

„Из ваших писама видимо да сте с интересовањем пратили нашу рубрику „Будите детектив“. Претпостављамо да сте и сами, решавајући разне замршене задатке, постали добри детективи. Да бисмо то проверили, и ви и ми, од овог броја почињемо да објављујемо нову причу у сликама „Тајанствена пећина“ која садржи узбудљиве и необичне доживљаје два ваша вршњака. У првом данашњем (прошлом — 700) броју објављујемо 4 каиша стрипа, а од идућег ћемо доносити по два. Последњи наставак ће изићи 14. августа. У причи ће бити низ различитих интересантних и на први поглед компликованих задатака, које треба сами да решите. Уз сваки наставак објављиваћемо питања која ће бити нумерисана од 1—29.

Пратите пажљиво причу од почетка, решавајте задатке и чувајте их па нам на крају пошаљите одговоре. Оним нашим читаоцима који буду дали тачан одговор на сва питања биће додељене награде. Какве — видећете на крају. Ако буде више тачних одговора, добитнике награда решиће лутријски добош. Осталима ћемо објавити имена“.

НАПОМЕНА

Поводом овог конкурса добили смо више писама од наших читалаца у којима су нас молили да уз причу „Тајанствена пећина“ објављујемо специјални купон. Излазећи у сусрет овим жељама, од овог броја питања ће бити штампана на специјалном купону. Изузетно у овом броју штампамо два купона, за прошли и овај наставак. Купоне чувајте па ћете нам их послати по завршетку приче, тј. после 14. августа.

Купоне број 1 и 2 са одговарајућим текстовима наћи ћете на страни где се налази стрип „Тајанствена пећина“.

ХВАЛА...

Поводом изласка 700-тог броја „Политикиног забавника“ уредништво је добило много писама у којима нам читаоци честитају јубиларни број.

Уредништво „Политикиног забавника“ најсрдачније захваљује на честиткама.

ОБАВЕШТЕЊЕ МЛАДИМ ЧИТАОЦИМА

Ми смо раније објавили конкурс за најбољи дечји цртеж. Том приликом смо примили велик број цртежа, па је жири наградио известан број, а оне цртеже који нису награђени, Уредништво извлачи жребом и објављује у сваком броју све до краја године. О томе смо већ писали и у напомени нагласили да више не примамо цртеже, уколико догодине не распишемо нови конкурс. Сада објављујемо само оне цртеже које смо зимус примили приликом конкурса, па према томе немојте нам узалуд слати цртеже.

Ripley's Веровали или не!

БРОД-ЉУЉАШКА

ПАРОБРОД **КАРИНГТОН**, КОЈИ СЕ НАСУКАО КОД ИШАНА (ФРАНЦУСКА), ДВЕ НЕДЕЉЕ СЕ КЛАТИО НА СТЕЊУ — А ОНДА ГА ЈЕ ПЛИМА ОДИГЛА И ОН ЈЕ НАСТАВИО ПЛОВИДБУ

РАК С РУКАВИЦАМА

ERIOCHEIR SINENSIS, РАК НАЂЕН У КИНИ ИМА ШТИПАЉКЕ ОБРАСЛЕ ДЛАКОМ

РОБЕРТ ФЕЛОУЗ

(1850 - 1924) ИЗ САУТЕМПТОНА (ЕНГЛЕСКА) ДОЗНАВШИ ДА ЋЕ ОСЛЕПЕТИ **ПРОЧИТАО ЈЕ 7 ПУТА СВА ШЕКСПИРОВА ДЕЛА.** СТИХОВИ КОЈЕ ЈЕ ЗАПАМТИО БИЛИ СУ МУ ВЕЛИКА УТЕХА ТОКОМ 40 ГОДИНА ЖИВОТА У ПОТПУНОМ МРАКУ

ЗА ВРЕМЕ ТРКЕ ЏОКЕЈ ПРОМЕНИО КОЊА

МАЈКЛ МОРИСЕЈ КОГА ЈЕ ПРИЛИКОМ ПРЕСКАКАЊА ПРЕПОНЕ ЗБАЦИО КОЊ **ПАО ЈЕ У СЕДЛО ДРУГОГ КОЊА И НАСТАВИО ТРКУ!**

(ТРКАЛИШТЕ У СУТВЕЛУ, 15 ОКТОБРА 1953.)

МАРШАЛСКА ПАЛИЦА

КОЈУ ЈЕ УВЕК НОСИО ЕВГЕНИЈЕ САВОЈСКИ БИЛА ЈЕ НАЧИЊЕНА ОД ДВЕ ПУШЧАНЕ ЦЕВИ — КАО ЗНАК ПРИЗНАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ ОБИЧНИМ ВОЈНИЦИМА

Жаба

СА 6 НОГУ НАШАО ЈЕ ГЛЕН ЛОРЕНС ИЗ КРОС ПЛЕЈНСА (ТЕКСАС)

ПАЈА ПАТАК

by Walt Disney

НИШТА ДОСАДНИЈЕ ОД ДОСАДНОГ НЕДЕЉНОГ ПОПОДНЕВА!

ПОЗВАЋУ ПАЈУ... МОЖДА ЋЕ ДОЋИ ДА МЕ РАЗОНОДИ!

ХММ... ВЕРОВАТНО, ПО ОБИЧАЈУ, ДРЕМА ПОСЛЕ РУЧКА... АЛИ, ПРОБУДИЋЕ ГА ТЕЛЕФОН!

ДОЂАВОЛА! КАО ДА ЗВОНИ МОЈ ТЕЛЕФОН!

ЗВРР ЗВРР

ПРОКЛЕТСТВО! ЗНАО САМ ДА ЋЕ ТЕЛЕФОН ЗАЗВОНИТИ КАД ЗА ПОЧНЕМ ДА ИСПУШТАМ УЉЕ!

ЗВРР РР

У РЕДУ! У РЕДУ! БРИШЕМ РУКЕ!

ЗВРР ЗВРР

ДОБРО, ДЕ! ДОЛАЗИМ!

ЗВРР ЗВРР

ЗНАМ ГА... ОН ТО НАМЕРНО НЕЋЕ ДА ОДГОВОРИ!

ТРАС

АЛО? АЛО! АЛО!

СПОРТ

РЕНДИ МАТСОН

»ТОБЏИЈА ИЗ ТЕКСАСА«

АМЕРИКАНАЦ Ренди Матсон није учествовао у другом светском рату. Он није могао да осети све тешкоће које је са собом носио ратни вихор од чијег је завршетка прошло већ 20 година. Матсон зна за велике битке на Пацифику из књига, а ако је имао прилику да гледа филм „Најдужи дан" могао је да стекне слику како је дошло до инвазије савезника у Нормандији. У овом филму могла је да се види снага тешке артиљерије, која је са разарача и на копну тукла непријатеља. Али, Ренди Матсон је и поред тога што није био ратник добио назив „тобџија из Тексаса". Он се родио 1945. године а само двадесет година касније постао је светски рекордер у бацању кугле. У току овог пролећа Матсон је три пута рушио светски рекорд у бацању кугле: 20,70 м, 21,05 и 21,51 метар. Атлетика је у њему добила новог великог аса. Али, не само према резултатима. Матсон је и по својој физичкој грађи прави џин. Висок је 202 сантиметра а тежак 115 килограма. Само пет година требало му је да од петнаестогодишњег дечака постане светски рекордер и атлетичар коме стручњаци данас проричу да ће куглу, тешку 7 килограма и 257 грама, бацити и преко 23 метра!

ДВАДЕСЕТОГОДИШЊИ СТУДЕНТ ИЗ КИЛГОРА, КОЈИ ЈЕ У ТОКИЈУ МОРАО ДА СЕ ЗАДОВОЉИ СРЕБРНОМ МЕДАЉОМ, НЕ ТРЕНИРА САМО СА КУГЛОМ. И ДИЗАЊЕ ТЕРЕТА СПАДА У ЊЕГОВ СВАКОДНЕВНИ ТРЕНИНГ

Да би се колико-толико стекла слика о Матсону, новом светском рекордеру у бацању кугле, ево података о његовом развоју. Почео је да се бави атлетиком 1960. године и већ исте године као петнаестогодишњак бацио куглу од 5 кг 16,74 метара. Идуће године, 1961. није се такмичио а 1962. године, у време док се у Београду одржавало првенство Европе у атлетици, Матсон је ону исту куглу од 5 кг бацио 19,68 метара а први пут с оном најтежом, од 7,257 кг постигао 17,02. метара. Даљи његов развој је био овакав: 1963 — 20,39 (од 5 кг) и 18,53 (7,257 кг), 1964. — 20,20 м и 1965.: 20,70 м, 21,05 и 21,51 метар. Прошле године је као деветнаестогодишњак учествовао на Олимпијади у Токију и освојио сребрну медаљу, иза тадашњег светског рекордера Даласа Лонга (САД).

☆

Из свега овога јасно је да се на атлетској позорници појавио атлетичар изузетних способности и шампион међународне класе. Ако ускоро чујете нове вести о његовим рекордима, немојте да их примите са изненађењем јер то је природан пут у његовом развоју чије се границе у овом тренутку чак не могу ни да предвиде!

БАЦАЧ КУГЛЕ РЕНДИ МАТСОН НЕМА ЗАСАД ПРЕМЦА У БАЦАЊУ КУГЛЕ. ОТКАКО ЈЕ 9. АПРИЛА ПОСТАВИО СВЕТСКИ РЕКОРД, ОН СТАЛНО ПОБОЉШАВА СВОЈУ КОНДИЦИЈУ

Електронски мозак уместо тренера

СОВЈЕТСКИ научници предсказују да фудбалерима ускоро више неће бити потребни класични тренери. Њих ће заменити математичари. Поред тога пронађена је, наводно, формула помоћу које ће се невероватно тачно прогнозирати резултати фудбалских утакмица. Наравно све ће то израчунавати непогрешиви електронски мозгови. Тако ће електронски мозак добити још неколико функција тако важних у животу спортиста и навијача.

За време светског фудбалског првенства у Чилеу, два тамошња инжењера су својим прорачунима које су извршили помоћу електронског мозга предсказали да ће се утакмица између Совјетског Савеза и Колумбије завршити резултатом 4:4. Ни сами инжењери нису веровали у то, али је електронски рачунар тврдоглаво давао тај резултат и после неколико пута поновљених сложених математичких операција. Утакмица се заиста завршила тим резултатом.

Овај догађај је ускоро пао у заборав јер су електронски мозгови за време токијских олимпијских игара давали доста несигурне прогнозе.

Све то није разочарало совјетске инжењере и они су наставили рад убеђени да електронски мозак располаже много већим могућностима да прогнозира исход и резултат неког такмичења но што то може да уради просечна публика. Ипак, пошто увек постоји велики број прогнозера који дају различите резултате појединих сусрета и утакмица, догоди се да неколико њих тачно погоди резултат па ма како он био неочекиван. Сваки од тих прогнозера узима у обзир податке о играчима, њиховом психичком стању, физичкој кондицији, борбености, важности утакмице, терену на коме се игра, публици, награди, итд. итд. Ако то узима у обзир прогнозер, зашто не би могао да учини и електронски мозак!

Законе фудбалске игре могуће је изразити математичким симболима. Код фудбала постоји много више могућих комбинација и могућности него код шаха. Ипак, ако су већ пре више година израђени електронски мозгови који знају да играју шах, зашто данас не би било могуће направити електронски рачунар који одлично познаје фудбал?

Електронском мозгу треба најпре дати податке о већ одиграним сусретима обеју екипа, затим разне факторе који ће обухватити могућности да се у игри појаве непредвиђени случајеви. Даље треба узети у обзир психичку и физичку спремност тимова.

На основу свега тога електронски рачунар ће, као добар математичар, израчунати по закону вероватноће и помоћу других математичких операција какву стратегију је најбоље употребити у овом или оном фудбалском сусрету, а може да оцени и како ће одређене временске прилике утицати на игру, као и какав је значај психичке припреме играча. Огромне могућности и тотална непристрасност електронског рачунара омогућују му да даје много боље савете него класични тренер, како код избора тактике игре, и припреме, тако и код избора играча. Управо због тога у Совјетском Савезу се врше озбиљне пробе с овом врстом електронских тренера па се може очекивати и њихова примена у пракси.

МОЈИ ПРВИ КОРАЦИ У КОСМОСУ

ОСАМНАЕСТИ МАРТ 1965. ГОДИНЕ ИСТОРИЈСКИ ЈЕ ДАТУМ У ПОВЕСТИ АСТРОНАУТИКЕ. ТОГА ДАНА, ПРВИ ПУТ, ЈЕДАН ЧОВЕК ИЗИШАО ЈЕ ИЗ КОСМИЧКОГ БРОДА И „БОРАВИО“ ДВАДЕСЕТ МИНУТА У СЛОБОДНОМ ПРОСТОРУ. ЊЕГОВО ИМЕ ЈЕ АЛЕКСЕЈ ЛЕОНОВ. ОНО ШТО ЈЕ ОСЕЋАО ПОШТО ЈЕ НАПУСТИО КОСМИЧКИ БРОД И ВИДЕО ЗА ВРЕМЕ ОВОГ ИЗВАНРЕДНОГ ПОДВИГА — ЛЕОНОВ ОПИСУЈЕ У ЧЛАНКУ НАПИСАНОМ СПЕЦИЈАЛНО ЗА ЧАСОПИС „УНЕСКОВ КУРИР“

*

АЛЕКСЕЈ ЛЕОНОВ

*

САМО ме је сећање на полазак и дуге вежбе за тај лет приморало да верујем у стварност слике која се отворила пред мојим очима док сам посматрао брод који је лебдео у слободном космичком простору. „Васход-2“ пловио је величанствено. Његове антене, сличне пипцима неког чудовишта треперилe су у космичком простору. Прозори на броду личили су на огромне очи које су пратиле сваки мој покрет. Објективи телевизијских и фотографских камера су ме посматрали.

Преда мном: црно небо. Сјајне звезде нису треперилe и изгледале су непомичне.

Ни Сунце није изгледало као када се посматра са Земље, није имало никакав ореол, никакав венац. Подсећало је на огромну усијану плочу окачену на црном небу. Сам космос изгледао је као провалија без дна. Све је то пружало слику каква се на Земљи не може ни замислити а камоли видети.

Испод мене пливала је наша планета. Посматрана из космоса она није изгледала округла већ сасвим равна, као нека огромна физичка карта. Једино кривине на хоризонту указивале су да је она округла.

Теорија Циолковског постаје стварност

Поставља се питање може ли човек радити у отвореном васионском простору?

Ево како је на то питање одговорио 1926. године угледни руски научник Константин Циолковски:

„Много је лакше обављати све врсте радова у космосу него на Земљи. Прво, зато што димензије радова не морају бити ограничене и што се радови могу вршити са нај слабијим материјалом пошто их њихова тежа неће уништити јер у космосу она не постоји. Друго, човек у космосу може радити у сваком положају фиксирајући једино стопала или било који други део тела. Тамо нема ни вертикалних ни хоризонталних линија. Нема ни горе ни доле. Не може се нигде пасти.

Ниједан предмет, па чак ни најтежи, не може смрвити радника, јер предмет не може да падне, чак и ако га нико и не држи. Делови тела, без обзира на њихову величину, не притискују један други. Предмети се крећу уз најмањи напор, независно од њихове масе и димензија“.

Била је то ипак само генијална теорија, заснована на познавању закона механике, али непотврђена у пракси.

После летова вештачких сателита и космичких бродова, којима су управљали пилоти, научници су заокружили све проблеме у вези с изласком човека у космос. Они су добро познавали услове спољне околине: интензитет зрачења, утицај бестежинског стања. Али, нико није тачно знао каква ће бити човекова реакција на бестежинско стање у слободном космичком простору.

„Нисам се плашио“

Команданту космичког брода „Васход 2“ Павелу Бељајеву и мени припала је велика срећа да 18. марта донесемо прве одговоре на ова питања и да у пракси проверимо претпоставке и прорачуне научника.

Како је све то учињено?

Почели смо да се припремамо за излаз из космичког брода два минута после сателизације.

На Земљи ми смо више пута испробали командни систем за излазак и повратак, системе за контролу стања човека док излази у космос. Све смо то ми чинили у условима сличним онима у космосу. Па ипак, ми смо направили генералну пробу у условима лета космичког брода у орбити. Први круг око Земље био је једним делом посвећен овом испробавању.

Када смо били изнад Камчатке, Павел Бељајев је почео да практично припрема мој излазак из брода. Помогао ми је да ставим кесу са резервом ваздуха. Проверио сам како све то функционише у скафандеру. Бељајев је подигао поклопац на међупро стору брода. За мој скафандер закачили смо челично уже које је требало да ме фиксира за брод. Кроз уже је био спроведен телефонски кабл који ме је везивао са командом брода и Земљом.

Лебдећи откачио сам се од свог седишта и ушао у међупростор. Дао сам руком знак команданту. Поклопац иза мене затворио се. Бељајев је почео да испушта ваздух из међупростора како би изједначио притисак у том простору са притиском изван брода. То сам осетио јер се скафандер нагло напунио ваздухом. Одједном поклопац се подиже у космичком простору. Заслепљујући сноп Сунчеве светлости испуни простор у коме сам се налазио.

Пошао сам према излазу и промолио мало главу. Надлетали смо Средоземље. Хтео сам брже да изиђем и да видим Земљу из космоса, да видим брод, али командант ми то није дозволио: још није био тренутак за излазак предвиђен по програму који је утврђен на Земљи. Морао сам послушати.

Пре Симферопоља командант ми је дао знак за излазак. Нестрпљив, излетео сам кроз отвор космичког брода. Доле испод мене налазило се Црно море, кавкаске планине покривене облацима итд. Видљивост је била изванредна. Пре овог изласка летео сам много пута на разним авионима више од 550 часова.

Али, морам рећи да се из космоса види боље и рељефније него из авиона. Потпуно јасно видео сам, на пример, да је у области града Сочија време било сунчано. Обртао сам се око себе. Било је немогућно зауставити се било каквим покретима. Научио сам да је то тако требало да буде приликом вежбања у авиону-лабораторији где смо се Павел Бељајев и ја припремали за овакве летове — за излазак и улазак у условима бестежинског стања. Због тога нисам чинио никакав напор. Чекао сам да се број обртаја смањи услед увртања ужета. И заиста, тако је и било. Ја сам се, истина, још окретао око трансферзалне осе. Могао сам зауставити ово обртање повлачећи уже, али то нисам учинио, пошто сам окрећући се могао боље видети космос и Земљу.

Доле, видео сам величанствени јужни зелени масив наше Земље. Препознао сам Волгу, затим сам видео планински ланац старог Урала, сибирске реке Об и Јенисеј.

Подигао сам поклопац са кино-камере, која је требало да фиксира на филму све моје покрете у слободном космичком простору. Камера је била инсталирана на броду на једној специјалној подлози поред отвора.

Док сам био изван брода одржавао сам стално телефонске везе са Павелом Бељајевим и са Земљом. Посебно сам разговарао с Јуријом Гагарином, који је био на командној станици космодрома. Чуо сам Радио-Москву како објављује вест о узлетању нашег космичког брода.

Изнад Јенисеја командант ми је дао сигнал да се вратим у брод. Осећао сам се чудесно, све је било изванредно и нисам желео да напустим космос. Међутим, ипак сам извршио наређење команданта, почео сам се приближавати броду. Уз пут, скинуо сам и кино-камеру са подлоге на којој је била учвршћена.

Хтео сам директно да уђем кроз отвор, међутим то није било тако лако. Надувани скафандер ограничавао је моје покрете. Због тога је било потребно да учиним доста озбиљан физички напор како бих ушао у отвор. И убрзо затим налазио сам се у кабини брода поред свог пријатеља Павела Бељајева.

Експеримент изласка човека из брода у космички простор био је завршен. Провео сам 20 минута изван кабине. За то време „Васход-2“ био је далеко од Средоземља изнад којег сам се налазио када сам почео да излазим. Сада смо се већ приближавали Тихом океану.

Да ли сам се плашио?

Често су ме питали да ли сам се излазећи из брода у космос, плашио? Да ли сам страховао за свој живот? Увек сам искрено одговарао: „Не, нисам се плашио“. А зашто нисам имао то осећање страха?

У космосу, једино ме је скафандер штитио од Сунчевог зрачења, радијације, наглих промена температуре и других, за човека не мање опасних промена. Али, ја сам имао пуно поверење у скафандер као и све техничке инструменте инсталиране на броду. Ово потпуно поверење стекао сам за време дугих припрема за лет.

На космодрому, после нашег повратка на место узлетања, новинари су ме питали: „Када сте се више радовали излазећи из брода или улазећи? Одговорио сам им да ми је излазак причинио више задовољства. А то није било због тога да бих се хвалио.

Велики успех науке

Наш лет потврдио је све претпоставке научника. Човек заиста може да изађе из брода у слободни космички простор, и не само да изађе него да у том простору и ради. Истина, да би то постигао мора да научи да усклади своје покрете, да се увежба да делује у неуобичајеним условима бестежинског стања у космосу. Али то није тако компликован проблем.

Убудуће биће неопходан излаз да би се прешло у други брод, да би се остварило спајање бродова или извршили неки радови, поправке којима се вероватно чланови посаде неће бавити, јер није потребно држати друге чланове посаде у скафандеру у дехерметизованом броду. Биће боље обући у скафандер једног или двојицу космонаута који ће се бавити овим радовима, ставити их у простор за излаз и затворити поклопац. То ће омогућити осталим члановима посаде да мирно наставе свој рад у нормалним условима кабине космичког брода, као што су то чинили, на пример, Владимир Комаров, Константин Феоктистов и Борис Јегоров у броду „Васход-1“.

Исто тако биће потребан излазак из брода при спајању. Изгледа мало вероватно да би се космички бродови могли приближити један уз други, окно крај окна. За њихово спајање потребан је про стор сличан ономе који везује вагоне путничког воза.

Искуство нашег лета, показује да се може направити пролаз који обезбеђује потпуну херметизацију космичког брода за време изласка космонаута у слободан космички простор. Павел Бељајев није приметио никакву промену параметра у кабини брода док сам излазио или улазио. То му је омогућавало да у броду борави и ради и без скафандера. А то је врло важно. Ми смо уверени да је скафандер далеко од тога да буде најбоља радна одећа у кабини.

Што се тиче услова рада у кабини, они се ни у чему не разликују од услова у обичној соби. За све време лета температура у кабини нашега „Васхода-2“ није прелазила 18 степени. Нисмо се, дакле, знојили што би изазвало дехидратизацију организма, а и ако смо то је било веома мало и долазило је због физичких напора и вишка тежине.

После лета, када смо се мерили сваки од нас изгубио је по 500 грама, али ни Бељајев ни ја не сматрамо да је разлог томе баш боравак у космосу. То је пре због тога што смо се пре лета мерили ујутру а после лета увече. Дакле, наш лет је текао нормално у сваком погледу.

*

ОБАСЈАН СУНЦЕМ ЛЕОНОВ ФОТОГРАФИШЕ

За сигурност аутомобилиста

У САД основана је сенатска комисија чији је задатак да донесе закон о аутомобилу нове конструкције. Све велике фир ме мораће се придржавати прописа о сигурносној конструкцији која треба да спасе десетине хиљада аутомобилиста колико их сваке године гине на америчким друмовима.

Комисији пристижу са свих страна предлози стручњака и новатора усмерени у том правцу. Озбиљно се разматра пројект аутомобила који би се у случају несреће или судара преполовио. Мотор и точкови би остали на друму, а каросерија би са својим заштитним седиштима за путнике као на опругама била одбачена од места несреће. Предлаже се исто тако да возач седи у средини кола, а да путници буду окренути супротно од смера кретања возила. Да волан не би здробио грудни кош возача један амерички новатор начинио је волан који се приликом јачег судара сам распада, „Ситроен“ управљач који се под јачим притиском повија, а две енглеске фирме волан који има дршку чији се делови ужљебљују једни у друге као ногаре фотографског апарата. Запажен је и предлог аутомобила код којег се сви отвори у случају пада у воду херметички затварају, мотор отпадне а каросерија остане да плива. У експерименталном сигурносном аутомобилу који је испробан у САД вратоломци који су се сударили са зидом брзином од 80 километара на час нису претрпели ни најмање повреде.

Примећено је и неколико фантастичних пројеката. Ако у великој брзини треба нагло закочити да би се спречила несрећа, предлаже један новатор, аутоматски се укључују помоћни точкови који се окрећу у супротном смеру од правца кретања возила. Један други проналазач предлаже да се возило закочи помоћу барутне експлозије у кочницама!

Најнеобичнији је, свакако, пројект који предвиђа да свако возило буде опремљено балоном који се пумпа водоником. Непосредно пред несрећу прибрани возач треба само да укључи уређај за пумпање балона и за тили час возило се претвара у ваздухоплов који лети према небу избегавши друмску катастрофу.

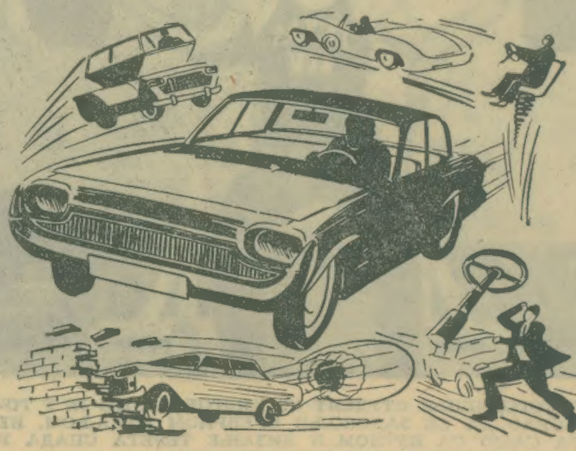

Догодило се у... Догодило се у... Догодило се у...

... Мајамију. Четворогодишњи Тони Мак Гаверн уграбио би сваку прилику да побегне из куће и лута околним улицама. Да би га спречила у томе, његова мајка привезала га је једном за ногу од стола. Сутрадан ујутру шофер једног аутобуса нашао је малог скитницу далеко од родитељске куће. Малишан је за собом вукао — сто.

... Флориди. Један полицајац зауставио је на улици аутомобил за чијим је воланом седео шимпанзо, а поред њега његов сопственик. Међутим, полицајац није могао да учини ништа јер у саобраћајним прописима не постоји ниједан параграф који забрањује мајмунима да управљају колима.

... Француској. Седам жена из разних крајева земље и разних занимања провешће извесно дуже време у једној пећини. Да би се испитао утицај изолације на психу и понашање, њихови разговори биће аутоматски снимани на магнетофонску траку да би их касније психолози анализирали.

... Њу Џерсију. Општински одбор у варошици Хопатконгу расписао је конкурс за најлепше и најприкладније име за нову основну школу. Прву награду од 50 долара добио је један шестогодишњи дечак, ученик првог разреда те исте школе. Он је предложио име: Хопатконшка школа.

... Ванкуверу. Полицајски пас „Стони" морао је због своје велике љубави према људима да буде отпуштен из службе. Уместо да хвата преступнике, пас се умиљавао око њих и пријатељски им пружао шапу.

... Филаделфији. Учесници једног конгреса лекара искористили су прилику да се узајамно прегледају. На тај начин сваки од учесника који је то желео, осигурао је себи преглед и савет најбољих специјалиста.

... Новом Зеланду. Министарство одбране упутило је хитан апел многим учесницима прошлог рата да најзад подигну медаље и ордење којима су били одликовани за ратне заслуге. Оваквих ратних ветерана има 180.000.

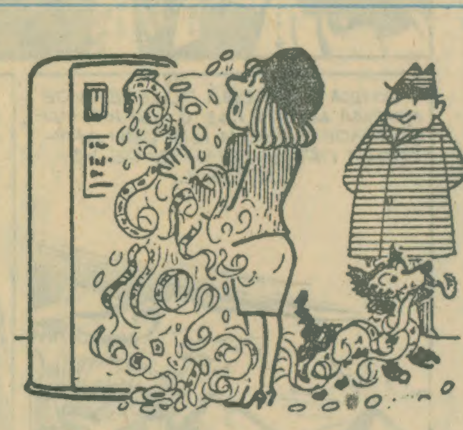

... Калифорнији. Џим Гилес хтела је да из уличног аутомата добије поштанску марку од пет центи. Када је у аутомат убацила одговарајући новчић, на њу се сручила права киша од марака и металног новца. Укупна вредност: 20.000 д.

КЉУЧ КОЈИ СЕ НЕ НОСИ У ЏЕПУ

Овај, по својој величини свакако упадљив кључ, купио је град Брауншвајг заједно са комплетним уређајем занатске радионице за ковање

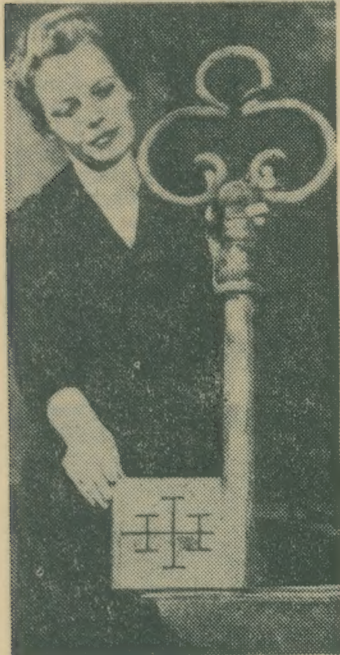

гвожђа од једног старог сеоског ковачког мајстора.

Ови предмети моћи ће се убудуће видети у градском музеју Брауншвајга. Такве радионице старе често неколико векова, постају у последње време све ређе јер у доба механизације пољопривреде и у индустријализованом животу немају више сврхе. Вешти трговци антиквитета који су досад претраживали старе сељачке куће због старомодног намештаја и справа, проширили су сада своју потражњу и на занатске радионице које су у изумирању. Зато се у модерним велеградским становима чешће могу затећи ислужене преслице, рамови за ткање или неки наковањ, који служе као декоративни предмети.

Директори музеја често не успевају да предухитре приватне купце. Међутим музеју у Брауншвајгу је сада успело да сачува за потомство комплетне уређаје једне старе ковачке радионице за ковање гвожђа која се у оригиналном распореду показује у музеју. Велики кључ дуг скоро један метар, висио је некад на истуреним орнаментима од кованог гвожђа над вратима сеоског ковачког мајстора, да би обавештавао о врсти занатске радиности која се ту обавља.

Може и без снега

Да ли сте икад покушали да се скијате без снега? Ево једног љубитеља тог спорта Вилијама Ханта из Норткон-веја, САД, који изводи разне вежбе и скокове на травнатим теренима Кренмор планине.

Као што се види за ову врсту спорта потребни су ски-

јашки штапови, праве скијашке ципеле и скије које на оба краја имају точкове. Хант каже да је скијање на травнатим теренима врло интересантно и узбудљиво.

КУЋА—ЗА НЕКОЛИКО ЧАСОВА

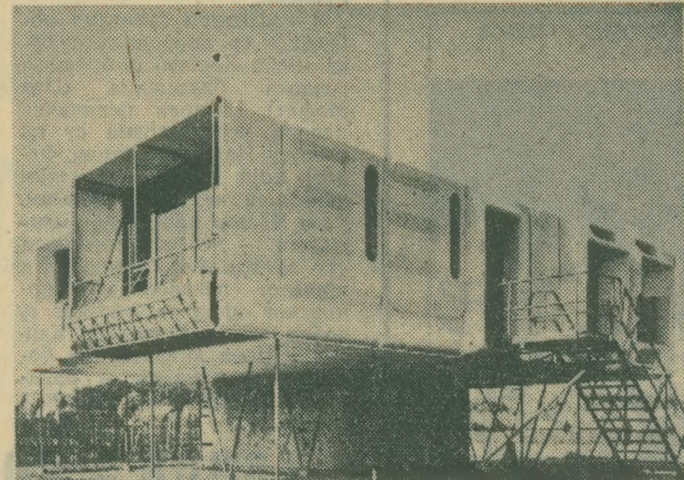

Ова кућа направљена од синтетичне материје усељива је већ неколико часова после почетка изградње.

Још ујутру лежале су на том месту гомиле челичних цеви, комади материјала од отаклених влакана и канте са течном вештачком смолом, а увече је то већ била кућа за становање која по својој стабилности, лакоћи, изолацији звука и топлоте, отпорности према временским приликама, па чак и по уштеди трошкова надмашује све конвенционалне методе грађења. Конструктор је млади грађевински инжењер Дитер Шмид из западнонемачког града Биберах Рис, који већ годину дана станује у оваквој кући. На основу својих личних искустава одлучио се Шмид да почне са серијском производњом свог изума. Кућа почива на конструкцији од челичних цеви, обложена је изнутра дрветом пресвученим слојем синтетичног материјала и природним дрветом. Плоче на зидовима добијају се од стаклене свиле и вештачке смоле. После један до два сата могу се плоче, дебеле три милиметра, које служе за зидове и под, већ из вадити из калупа. Распоред просторија и доцније дограђивање могу се вршити према вољи и потребама.

СКУЛПТУРЕ ЗА ДЕЧЈИ ПАРК

Можда би се нова школа у уметности могла назвати „вајарство за пењање". Наиме, Чарлс Вилер, председник британске краљевске академије ради на колекцији бронзаних скулптура животиња за град Инверкаргил на Новом Зеланду који је посетио пре две године. Један становник овога града оставио је наследство са опоруком да се новац употреби за скулптуре које ће поставити у градском парку за дечју забаву. Чарлс Вилер је израдио нацрте за скулптуре лавова, морских крава и орлова, на које ће деца моћи да се пењу и са њих клизају доле. Група скулптура лавова биће изложена на летњој изложби Академије.

Уређује Паја Патак

Да ли може да га затвори

Паја Патак отишао на вечеру код пријатеља. Кад су устали од стола, домаћинова кћерка поче да мучи клавир. Отац се гордо обрати Паји:

— Зар вам се не чини да моја кћи свира изванредно. Знате, она од овог клавира може да учини шта хоће.

— А да ли може да га затвори — упита Паја.

Радозналост

Раја док је био мали није видео две пуне године Пату, па кад је кренуо да је посети с ујка Пајом рече му:

— Баш сам радознао да ли ћу познати Пату? Сигурно је порасла за ове две године.

Они имају пса

Позвала Пата на вечеру познатог певача. Негде око поноћи замоли она госта да нешто отпева. Он поче да се из влачи:

— Доцкан је ... ваши суседи ће се љутити.

— А, ништа се за то не секирајте — поче да га умирује Пата. — И они имају пса који лаје преко целе ноћи ...

То је исто

— Рајо, — грди ујка Паја — зар ниси приметио да си обукао две различите чарапе.

— Ма јесам ујка Пајо, — али и други пар који имам потпуно је исти као овај на мојим ногама.

Тачни одговори

Наставник говори основцима о бојама — па пита редом поједине ђаке:

— Какве је боје пећ, Јовице?

— Смеђе.

— А каква је креда, Перице?

— Креда је бела.

— А какав је мој шешир, Влајо?

— Отрцан, наставниче.

Добар изговор пара вреди

— Због чега си данас закаснио на час — пита учитељ Гају.

— Знате, јутрос сам се успавао. Знате, сањао сам да је почео школски распуст.

Није је добро упознао

Раја је веома борбено дете и ујка Паја се због тога веома секира. Једнога дана примети он да се Раја у парку лепо игра с једном девојчицом. Сав срећан он му приђе и рече:

— Видиш како је то лепо кад се не бијеш с децом.

— Како да се бијем кад је још не познајем добро.

ПО РОМАНУ Ф. КУПЕРА

ПРЕРИЈА

АКРОБАТИ

Тарпон (tarpon atlanticus) познат је као акробата међу рибама. У стању је да изведе читаву серију задивљујућих скокова изнад морске површине. Он то најчешће чини када је расположен за игру.

☆

ВОЗАЧИ, ПАЗИТЕ!

На уласку у једно село у близини канадског града Квибека постављена је табла на којој пише:

„Опрезно! Прва окука на коју ћете наићи већ је одвела шесторицу шофера на наше гробље“.

Кажу да се после постављања табле на овом месту није више догодила ниједна саобраћајна несрећа.

ПОМАЛО ЗАБОРАВЉЕНА КОМЕДИЈА

У ЛОНДОНСКОМ Мермејд позоришту недавно је приказана представа Гогољеве, нешто занемарене, комедије „Женидба и удадба“, под насловом „Проводаџије“. Комедија има хепиенд.

„ПРВОДАЏИЈЕ“ — АДАПТИРАНИ КОМАД НИКОЛАЈА ГОГОЉА „ЖЕНИДБА И УДАДБА“ КОЈИ ЈЕ НЕДАВНО ПРИКАЗАН У ЛОНДОНУ.

Превод са руског Роберта Гилнера.

У насловним улогама појављују се добронамерна бака (Рени Хастон) и брбљиви градски бадаваџија (Џон Мофат). Њихови заједнички напори усредсређени су на девојку Наташу (Кетрин Фелер) која живи са богатом тетком и чезне за удајом. Рени Хастон налази два кандидата — дебелог специјалисту за требљење вашију и мршавог пензионисаног поморског официра; обојица су добро зашли у године. Кандидат Џона Мофата има боље квалификације и представља младожењу достојног избора, али он је тако срамежљив да једва успевају да га убеде да остане мало насамо са удавачом. Он, међутим, постаје њен изабраник, и Роберт Гилнер завршава ову комедију хепиендом на тај начин што изабраника, који бежи из собе кроз прозор, враћају и угурају у брак. У руској верзији „Женидбе и удадбе“, која се нешто разликује од ове, нема хепиенда. Наиме, младожења заувек бежи од своје несуђене жене. Младожењу је тумачио Роберт Едисон с много уметности и представљао необичан констраст бравурозној глуми Џона Мофата, пријатеља — проводаџије, који покушава да га наведе да се ожени. Комедију „Проводаџије“ режирао је Џилујус Гелнер а костимограф је био Мартин Лиз.

Јесте ли већ чули да..:

...громобран у облику позлаћеног шиљка на високом стубу био је познат

у Египту 1.300 године пре наше ере.

... до 1890. године пожарне цистерне вукли су људи. Прва пожарна кола

на пару појавила су се у Француској 1900. године.

... супротно ономе што се мисли највећи произвођач филмова у свету је Ја

пан, а највећи потрошач Индија.

... дрво које најбрже расте је једна врста еукалиптуса. У Уганди, у Централ-

ној Африци, израчунато је да је једно стабло овог дрвета за две године порасло 13.50 метара.

...хотел Мелбах у Канзас Ситију је продао 16 креветских чаршава и 8 јастучница које су употребљавали Битлси у току две ноћи које су провели на гостовању у овом граду, по цени од 750 долара.

АВИОН — ПОЉОПРИВРЕДНА МАШИНА

Авиони се већ дуго употребљавају за запрашивање и прскање пољопривредних и шумских површина у борби против многобројних биљних болести и штеточина и показали су знатне предности у брзини, радном учинку и појефтињењу посла. Исто тако показао се авион користан и у спровођењу важне агротехничке мере у пољопривреди — ђубрењу пољопривредних култура.

Велике површине појединих култура у многим земљама света а и код нас, успешно се ђубре и прихрањују минералним ђубривима помоћу авиона. Исто тако ђубрење планинских пашњака, ливада, шума, плантажа, а нарочито на тешко приступачним комплексима, успешно се врши из ваздуха равномерним растурањем ђубрива из авиона.

Колико широку примену има ђубрење из авиона види се из поштанске марке острвске државе у Тихом океану (југоисточно од Аустралије) Новог Зеланда, која приказује ђубрење плантажа из авиона.

АНЕГДОТЕ

ПОЗИВ И ОДГОВОР

Нека богаташица која је желела да стекне славу љубитељке и заштитнице уметности и уметника, месецима је безуспешно покушавала да домами у госте Марка Твена. Најзад му је послала писмо следеће садржине: „Мисис А. М. Смит биће у уторак између 15 и 18 часова код куће". Убрзо је добила натраг своје писмо на коме је било дописано: „Ја такође, Марк Твен".

ТАТА ЈЕ НАПРЕДОВАО

Амерички хумориста Марк Твен (1835—1910) причао је једнога дана својим пријатељима:

„Кад сам имао 14 година изгледало ми је да мој отац ништа не зна. У његовом присуству сам најчешће ћутао, јер нисам знао о чему би нас двојица разговарали. Али после мог дугогодишњег потуцања по свету кад сам се вратио у очев дом био сам изненађен памећу мог старог оца. Ах, како ми је изгледало да је научио масу ствари за време док сам се ја борио за свакодневни живот у туђини!"

ГЕНИЈЕ КАО ОН

Џорџ Гершвин (1898—1937) амерички композитор, аутор опере „Порги и Бес", симфонијских поема „Американац у Паризу" и „Рапсодија у плавом", невероватно се дивио свом властитом таленту.

Једне вечери присуствовао је с једним пријатељем концерту на коме је с великим успехом свирао један шпански пијаниста.

— Дивно је свирао, зар не, Џорџ? — повика одушевљено Гершвинов пријатељ.

— Да, он је прави геније, један шпански Гершвин.

МЕРА БЕЗБЕДНОСТИ

Почеци француског Театра либр (Слободног позоришта) основаног 1887. године били су веома тешки, тако да се његов оснивач Антоан (1858—1943), глумац и директор, узбуђивао и због најмањих реакција публике.

Тако после једне „бурне" премијере Антоан позва једног глумца који је био изразито лош и рече му:

— Решио сам да прерадим комад. Од сутра ћете бити убијени у првом чину.

— У првом чину? — побуни се глумац — али због чега?

— То је у вашем интересу, прекиде га Антоан. По мом мишљењу боље је да вас ја убијем пре него што то публика учини на крају представе.

СПАЉЕНИ МОСТОВИ

Када су једном неки пријатељи одвраћали некадашњег председника њујоршке општине Фиорела Ла Гвардију од једне одлуке тврдећи да се може показати преурањена а да ће њоме спалити све мостове, он је одговорио:

— Уопште нема важности да ли ћу тиме спалити иза себе све мостове или не јер — ја се никада не повлачим.

РЕВАНШ

На једном књижевном коктелу приређеном у част Дороти Роџерс и њене нове књиге „Моје омиљене ствари", жена познатог њујоршког ресторатера Винсента Сардија пришла је књижевници.

— Дороти — рече јој — просто обожавам вашу нову књигу. Позајмљујем је свим својим познаницима.

Хвала — одговори јој књижевница. — Одужићу вам се за ту љубазност. Спаковаћу у једну корпу излетнички ручак па ћу са свим својим познаницима доћи у Сардијев ресторан.

СЛИЧНОСТ БИЉАКА И ЖИВОТИЊА

ДРВО са лепим као злато жутим цветовима живо обојених прашничких нити, који цветају читаве године то је — мимоза. Више од 600 хектара обале Средоземног мора налази се под овом грмоликом биљком из породице махуница, која је врло сродна са породицом багрема. Мимоза је увезена средином прошлог столећа из Аустралије. Иначе је тропски биљни род породице мимоза са 1500 врста и хибрида, које су већином распрострањене у Америци у тропским и суптропским областима. Најпознатија врста је Мимоза пудика, пореклом из Бразила, а сада је као коров распрострањена у тропским теренима. На Азурној обали највише има врсте Mimosa dealbata, а затим M. floribunda, M. motteana и друге врсте и хибриди мимозе.

Лепо лишће неких од јужноамеричких врста рода мимоза изгледа на први поглед без икакве заштите од прождрљивих животиња — биљоједа. Али, тешко оној која покуша да дође до овог примамљивог залогаја! Бедем опасних копљастих израштаја налази се непосредно иза лишћа и штити зелене делове од уништења. Али, није то једини начин на који се ова биљка брани од својих непријатеља.

Лишће мимозе је парноперасто са два или четири листића и дугом лисном дршком. Када се само један листић додирне или на неки други начин узнемири, сви листићи се одмах одозго окупљају и тако скупљени лагано се опуштају. Убрзо цела биљка изгледа увела. Ниједна друга биљка не одговара на додир тако брзо као мимоза. Ако се лист после тога остави на миру, листићи почињу опет лагано да се отварају и шире, лист се лагано подиже и заузима првобитни положај. Међутим, ако се неки од листића поново узнемири додиром или јачим ваздушним струјањем, они остају окупљени и повијени све док не наступи потпуни мир.

Овим својим сеизмонастичким особинама мимоза подсећа на понашање слабих и плашљивих животиња када им се приближава опасност. Оне леже непомично и претварају се да су мртве све док опасност не прође, а када се непријатељ удаљи, оне се дижу и склањају на безбедно место.

Али, сличност између ових животиња, којима је природа дала необично оружје за одбрану од јачих, и мимозе није само у томе. Наиме, када неко комадићем вате намочене у етар протрља њушку и ноздрве животиње, њен нервни центар је нападнут и она је одузета или онесвешћена. Сличан утицај имају паре етра на мимозу. Када се етар дува у правцу лишћа фино распрашеним капљицама односно маглом етарских пара, лишће мимозе постаје непокретно и ако се после тога додирне неки листић, листови не реагују, остају непокретни.

Случај са пошиљком биљака мимозе, која је била превожена у један ботанички врт показао је још неке особине ове необичне биљке. У почетку транспортовања лишће је услед додира са зидовима кола показивало своју преосетљивост на додир, оно се скупљало и опуштало. Касније пак у току вожње ова осетљивост је престала и биљке су остајале непокретне и неосетљиве на додир.

Установљено је на основу описа овог случаја и даљег испитивања да није потребно да се непосредно листић мимозе додирне да би се све лишће скупило и опустило. Већ и само подрхтавање кола у којима су биљке ове занимљиве махунице превожене било је довољно да код мимоза изазове скупљање лишћа. Исто тако, ако се човек одмереним корацима приближава грму мимоза у ботаничкој башти на острву Пенанг (Малајска Федерација), лишће почиње постепено да се склапа и опушта и са сваким кораком ближе у правцу грма оно се све више скупља и опушта и има изглед грма с увелим лишћем. Тако се дешава и у слободној природи у тропском и суптропском појасу када се нека животиња приближава грму мимозе. Животиња се зауставља пред грмом уплашена кад из близине види да су они лепи зелени листови које је хтела малопре да поједе скупљени и обешени, као да су врелом водом опарени.

Утврђено је такође да ни коњи, ни говеда, ни козе не воле да једу или брсте мимозино лишће. Без сумње застрашујуће делује на стоку изненадна покретљивост мимозиног лишћа па радије остављају на миру ову чудну биљку.

Код многих махуница, па и код мимозе и њених сродника, махуне стоје у густим кићанкама, све су снабдевене двоструким редом густих бодљи тако да се ниједна животиња не усуђује да узима за храну ни плодове ове биљке.

Неке врсте мимоза садрже смоле, које се употребљавају у техници и медицини. У кори, корену и плоду неких мимоза има етеричних уља и других органских једињења.

ГРАНЧИЦА МИМОЗЕ: 1 — ПРЕ И 2 ПОСЛЕ ДОДИРА ЈЕДНОГ ЛИСТИЋА

НАЈИЗДРЖЉИВИЈА ЖИВОТИЊА

На југоисточним обалама Азије живи рачић кога стручњаци сматрају за најиздржљивије биће на нашој планети. Он лако подноси велика температурна колебања и брзо се прилагођава најразличитијим условима живота. Овај рачић је једино биће које би могло да живи чак и у Мртвом мору где висока концентрација соли убија и најмање трагове живота — сем бактерија.

У ПРИШТИНИ – ПРЕ 500 ГОДИНА

У СРЕДЊЕМ веку поред Трепче, Новог Брда и Рудника — Приштина је била једно од најбољих и најразвијенијих трговачких места у Србији. У њој је постојао и краљевски дворац, у коме је радо боравио цар Душан, где је примио и свог превртљивог византијског савезника Јована Кантакузена (1342).

Ту је Кантакузен затекао велелепни сјај и присуствовао заседању савета најугледнијих државних достојанственика, од којих је сваки заповедао по једним делом велике Душанове војске. Ове великаше Дубровчани и Которани називају „барони“, међу које убрајају и Николу из моћне которске породице Бућа (Бућића). Ова породица давала је веште и знамените протовестијаре (министре финансија) босанским и рашким владарима. Никола је ту дужност вршио на двору цара Душана. Штедљив и строг у новчаним пословима, ушао је и у народне изреке, па се говорило: „Цар даје, Никола не даје“.

За Приштину Јован Кантакузен у једном свом спису каже да је „само велико неутврђено село, али у коме стоји краљевски дворац“. Владар у Приштини држи свог намесника (ћепалију), а становници управљају местом према повластицама које су им дароване повељама и повластицама.

Приштина се рано развила у врло живо трговачко место у близини великих и богатих рудника: Трепче и Новог Брда, где се вадило сребро, чувено широм Европе. Поред главних трговачких путева, који су се ту укрштали. Приштина је постала један од главних центара у српској средњовековној држави. У њеним радионицама пречишћавало се сребро, на чему су радили највештији рударски мајстори. У њој су била и велика стоваришта „угарске соли“, камене соли, коју су каравани доносили са севера, и морске соли, којом су трговали Дубровчани и имали на њу монопол у свим нашим средњовековним државама и државицама. Потреба за сољу у тадашњим балканским областима била је огромна јер је сточарство било главна грана привреде.

Приштина је била и трговачко насеље. Поред домаћег становништва у њој је било највише Дубровчана, који су ту имали и свог конзула, а живели су под сталним надзором свог матичног града, одговорни према њему у свим својим међусобним односима. Приштина је привлачила трговце из свих области Јадранског и Средоземног мора, па и из далеких источних земаља. Италијанске трговачке републике имале су у њој своје представнике, који су узалудно покушавали да конкуришу Дубровчанима. Године 1442. у Приштини се помињу Ђеновљани и један Јеврејин као заступници царине на новобрдско гламско сребро.

Стоваришта у овој најпознатијој и једној од најстаријих дубровачких трговачких „факторија“ била су препуна извозне робе: сира, воска, вуне, меда, прерађених метала, кожа од свакојаке дивљачи. Ту се сабирала крупна и ситна стока и у огромним крдима спроводила у Дубровник. Поред извозне робе у пространим дрвеним зградама и дућанима страни трговци чували су драгоцене тканине за одећу, које су доношене из Венеције, Вероне, Мантове, Фиренце и из радионица самог Дубровника. Те тканине радо је куповала многобројна раскошна српска властела. У приштинским стовариштима било је увек у довољној количини златних броката, свиле и кадифе, сребрних и златних накита од сваке врсте, оружја, секира, коњске опреме, сваковрсног посуђа и покућства, мириса, стаклених чаша и огледала, сапуна, зачина, па и јужног воћа, и свакојаких слаткиша; сушене рибе и уља, напослетку и вина које је у мешинама доношено из Дубровника, Котора и Бара. Трговина вином овим градовима на Јадранском мору доносила је нарочито велике приходе.

Дубровчани, претече и организатори трговине у унутрашњости Балканског полуострва, уживали су у својим колонијама врло широке привилегије, које су упорно и љубоморно бранили и проширивали. Само они Дубровчани, који су имали своје куће у једној од таквих колонија, били су обавезни да бране тврђаву која је штитила „трг“. Годишње су плаћали један дукат пореза. У споровима с домаћим становницима решавала је порота (жири), коју је сачињавало шест Дубровчана и шест Срба. Међусобне спорове решавао је конзул с двојицом саветника, и ти су увек бирани између племића који су живели у колонији. Тек ако таквих није било, конзули и саветници могли су да буду и дубровачки грађани, плебејци. „Трг“ и тврђаву (акрополу) Дубровчани су с осталим становницима умели увек храбро да бране од непријатељских напада. За време метежа у XV веку Ново Брдо, најбогатији рудник у Србији и најмногољудније насеље — проживљавало је тешке дане. Године 1413. бранили су домаћи житељи и Дубровчани врло храбро град од напада султана Мусе и одбранили га.

Дубровачка влада одржавала је сталне везе са својим колонијама не само путем трговачких каравана, који су у њих упућивани него и посебним државним куририма. Ови су називани: книжници, листоноше, књигоноше. Преносили су преписку дубровачке владе са посланицима на дворовима и конзулама у колонијама; предавали адресатима позиве пред судове у Дубровнику. Приватна писма „книжници“ су смели узети само на повратку, јер су се и иначе таква писма могла слати само путем каравана. У XVI веку, на пример, од Дубровника до Цариграда требало је куририма просечно 15 дана, а до Рудника, Смедерева, Трепче, Новог Брда и Приштине, кад су повољне прилике, око 7 дана.

Док су курири обављали своју службу на брзим коњима, роба је преношена на теглећој марви, издржљивим босанским коњима, мазгама и магарцима. Кола се нигде не помињу, јер не би могла ни пролазити старим, запуштеним и већ готово сасвим разореним путевима. Гониоци (поносници) каравана били су искључиво Власи, сточари из планинских села, поданици разне властеле или манастира. Старешина Влаха спремао је за пут до три стотине коња с оружаним пратиоцима и обавезивао се, у немирним временима, да ће чувати товар од разбојника.

На путевима је караван коначио под шаторима или код гостионичара, стањанина, чија се дужност одређује и једним чланом Душановог законика (13). Ту се каже да градови нису дужни да дају стан путницима. Сваки дошљак, — „био он ко му драги“, — има да одседне код „стањанина“, и да ту преда пртљаг и коња. Кад гост продужи пут, „стањанин“ је дужан да му све врати и ако се нешто изгубило, дужан је да му надокнади. Године 1405. пет Дубровчана кренуло је са својом трговачком робом из Приштине „кроз грмље и шуме косовске“ на пазарни дан у Вучитрн, где су одсели у једног „стањанина“. Десило се да им ноћу нестане неколико бала робе, па се из тога изродио велики спор који нису решавали само дубровачки конзули у Приштини, Трепчи и Вучитрну већ заједно са српским властима и дубровачка влада.

Дубровчани у колонијама живели су животом као и у своме граду на обалама Јадрана. О празницима забављали су се витешким играма на коњима и под пуном бојном опремом; копљем с коња у трку набадали алку или рукавицу, и славили победника на свечаним гозбама. Тако је било и у Приштини где су Дубровчани ове старе витешке игре упражњавали о великим благданима на једном пољу изван вароши. То „потециште“ било је окружено малим бројем кровињара. На потециште учесници су долазили потпуно наоружани, с топузом, турским сабљама, луком и стрелом, у оклопу. Године 1435. на „потецишту“ у Приштини између плахих дубровачких такмичара изродила се крвава туча, у којој је један трговац добио јак ударац топузом по носу „те сад лежи у смртној опасности“. Потом је на — „весеље мештана“ почела општа туча сабљама, у којој су учествовали господари и слуге “бодрени од оних који су све то посматрали“.

О овом догађају конзул је одмах обавестио дубровачку владу и после исцрпног саслушања, кажњени су сви изгредници; главни: да у касу приштевске дубровачке колоније — „општине наше“ — уплати 100 перпера, а ако то не учини, да му се одсече десна рука, и поред тога да у тамници одседи шест месеци. Остали су осуђени на по месец дана затвора.

Тако се завршило „витешко такмичење“ Дубровчана у Приштини пре пет стотина и тридесет година...

ПРЕМА РОМАНУ В. ИГОА ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ

ПЕЋИНЕ НОВОГ ЗЕЛАНДА

НОВИ Зеланд састоји се, поред мањих, од два већа острва: северног мањег на коме лежи чувена пећина Ваитомо и јужног, већег. Целокупна површина острва је око 268.000 км². Нови Зеланд је земља језера, фјордова, који се по величанственој лепоти могу такмичити са норвешким. Земља брегова и глечера, вулкана, гејзира, топлих минералних извора, шума и ливада, стеновитих обала и пешчаних плажа.

Пећине Ваитома састоје се од три групе у које спадају и шпиље Руакури и Арануи. Руакури важи за најтајанственију, Арануи најлепшу, а Ваитомо најромантичнију. Научници и истраживачи, туристи и пријатељи природе из свих крајева света долазе да се диве богатству пећина, пуних игре светлости, облика и боја.

Најлепши део Ваитомо-пећине је „пећина свитаца“. Један мали инсект »Boletophela luminosa« кога нема више нигде на свету, па ни на Зеланду, осим у Ваитому, чини ову пећину најлепшом. Ови свици сијају дијамантним сјајем који се при најмањем шуму гаси, да тек кроз три сата поново засија. Ако човек успе да се без шума спусти чамцем у подземни свет остаће запањен и задивљен призором који му се укаже пред очима. Свуда, горе, са страна и на површини воде сијају светла хиљада свитаца, свуда треперење и пламсање.

„Најлепшом шетњом на свету“ називају 50 километара дуг пут на јужном острву који води од Те-Анау језера до Милфорд фјорда, највеличанственијег фјорда на Новом Зеланду. Путем се пролази поред Сутерланд слапа који пада са преко 600 метара висине и сматра се једним од највиших на свету.

Ђ. ЛОБАЧЕВ

ТАЈАНСТВЕНА ПЕЋИНА

ЧИМ ЈЕ ДРАГАН ОКРЕНУО КРУГ, КАМЕНИ ЛАВ СЕ ПОМЕРИО. ДОЛЕ СУ ВОДИЛЕ СТЕПЕНИЦЕ...

КУПОН БРОЈ 1

Питања:

1. Како се зове јахта?
2. Која јој је матична лука?
3. Каква је изрека исклесана у камену?
4. Шта представља орнамент?

Напомена: Погледајте поново стрип „Тајанствена пећина" чији је први наставак изишао у прошлом 700 броју.

ОДГОВОРИ НА ПИТАЊА ИЗ КУПОНА БРОЈ 1

1) ______________
2) ______________
3) ______________
4) ______________

Напомена: Под број 1 у одговорима метните одговор на питање како се зове јахта, под број 2 одговорите на питање: Која јој је матична лука и тако даље.

КУПОН БРОЈ 2

Питања:

5. Каква изрека је исклесана на улазу у степениште?
6. А шта на зиду степеништа?

ОДГОВОРИ НА ПИТАЊЕ ИЗ КУПОНА БРОЈ 2

5) ______________
6) ______________

ОТКРИЋЕ

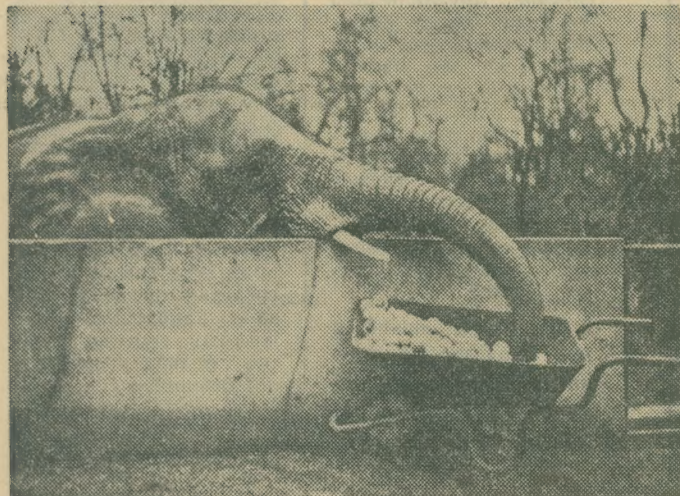

ЗАР ЈЕ КРИВ ОВАЈ СЛОН ШТО СУ ЉУДИ НЕОПРЕЗНИ. ДА ОВО НИЈЕ ВИДЕО И ДА МУ НИЈЕ БИЛО НА ДОХВАТУ НЕ БИ ТО НИ ЧИНИО.

СУНЦЕ ЈЕ ПОКРЕЋЕ...

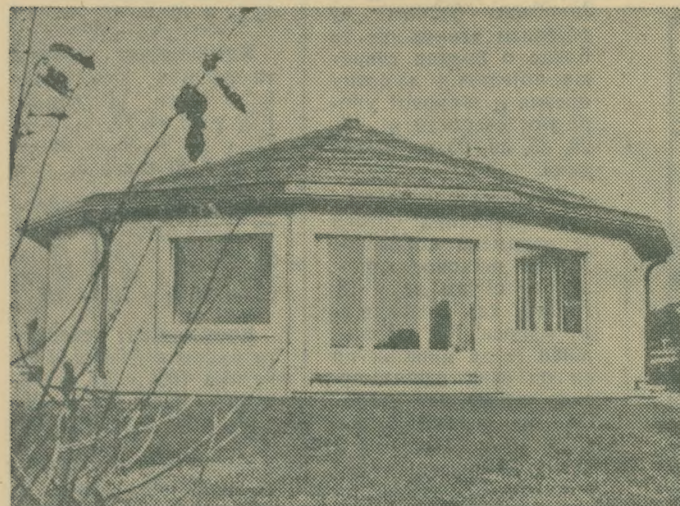

НА ПРВИ ПОГЛЕД ОСМОУГАОНА ВИЛА У МЕСТУ КИЖИЈУ БЛИЗУ ЛОЗАНЕ У ШВАЈЦАРСКОЈ ИЗГЛЕДА КАО И ОСТАЛЕ. АЛИ, НИЈЕ ТАКО. ЈЕР, ОНА СЕ ОКРЕЋЕ ОКО СЕБЕ ПОД УТИЦАЈЕМ СУНЧЕВИХ ЗРАКА.

Разговорљиви телефон

Данас, као и пре неколико десетина година, телефонски претплатник може да повеже свој апарат само с још једним. Међутим, савремена техника у могућности је да у блиској будућности оствари много више.

Почетком ове године у америчком граду Сакасану приказан је нов телефонски систем фирме „Бел". Сада претплатник у време разговора може да позове још један број и да укључи у разговор и трећег саговорника. А затим и четвртог и петог... Једном речи, помоћу телефона се могу одржавати саветовања, па и читаве конференције.

НЕВЕРОВАТНИ БРОЈЕВИ...

Тешко је схватити бројеве, које статистика доводи у везу са скакавцима. Један облак скакаваца у Малој Азији покрио је 5.500 квадратних километара земље. Тежина овог слоја скакаваца цени се на 44 милиона тона! Једно „мало јато" од 50 милиона скакаваца може да уништи 5.000 тона вегетације! Једна инвазија скакаваца десила се у Малој Азији 1916/17. године. После њиховог одласка уништена су им остављена јаја. Кажу да су тежила око 7,240.000 килограма! Та тежина одговара броју од око 335 милијарди јаја. Велике катастрофе снашле су ове области поново године 1929, 1951, 1954. и 1958.

ПЕКАРСКЕ ПЕЋИ ПУНЕ ИНСЕКАТА...

Брем описује инвазију скакаваца на Немачку: „Године 1693. дошли су скакавци из Чешке и Тирингена и опустошили су области око Јене, Ерфурта и Вајмара. Било их је много милиона и замрачили су сунце. У Вајмару био је слој дебео две шаке. Лабудови, пловке и кокошке, па чак и свиње нагојили су се од њих" Међутим ово су само мале инвазије према снима у постојбини скакаваца. Године 1879. и 1880. јужна Русија била је поприште праве пустоши. Хајомонс овако описује ову катастрофу: „Пекарске пећи биле су тако пуне инсеката да се није могао пећи хлеб. Канали и доводи воде тако загађени да се вода морала филтрирати. Између Тифлиса и Потија нису могли возови да саобраћају због дебелих наслага скакаваца".

ЕЛ КОРДОБЕС

ДЕТИЊСТВО славног шпанског тореадора Маноле Бенитеза, познатог под именом Ел Кордобес није било нимало весело. Кад је имао годину дана умро му је отац — Жозе Бенитез Перез а следеће године и мајка Ангела Перез Регал. Ангелита, његова старија сестра преузима бригу о четворо сирочади. Сви живе у једној јединој соби и хране се углавном кромпиром. Ускоро се Ангелита удаје и у ту једину просторију усељава се најпе зет а после извесног времена долази на свет и беба. Кад је лепо време дечаци спавају напољу.

Са осам година Маноло (Ел Кордобес) ради на пољу и на сакупљању поморанџи. С времена на време бежи с посла да би видео борбе бикова.

Његова бекства су све чешћа да би се на крају удружио са још једним дечаком који је волео борбе с биковима и са њим кренуо од села до села. Ел Кордобес никад није ишао у школу, али је лутањем упознао добро све крајеве Шпаније.

☆

Иако има већ 20 година и доста дуго ради као помоћник тореадора, о Маноли се као тореадору слабо зна. Ради где стигне, без икаквог уговора, живи од милости управника арена. Тек 15. маја 1960. године пружа му се прилика да учествује на кориди у Кордоби где тријумфално дебитује. Од тада његова слава расте. Успесима у борбама у току 1960. године осваја целу Андалузију и после свае борбе из арене га на раменима износе одушевљени гледаоци.

Те исте године приликом сусрета са сестром Ангелитом Ел Кордобес јој каже:

— Ове године или ћеш носити црни вео за мном или ћеш добити кућу.

Са сваком победом у арени и цена за борбу бива све већа. Од 20.000 пезета на почетку 1960. године, цена је у августу исте године достигла 200.000.

Године 1961. он постаје популаран у целој Шпанији. Најчувенији шпански и страни критичари му посвећују своје похвале. За њима не изостају ни режисери. Маноло снима убрзо један за другим два филма.

Ускоро његова слава прелази чак и ону коју је постигао у својим најбољим данима Луис Мигуел Домингеи. Сада он за једну кориду добија 5 милиона пезета и све више одушевљава посматраче.

Многи се питају у чему је тајна његовог успеха. Изгледа у томе што се он кад уђе у арену игра са смрћу. Он потпуно презире опасност што шпанска публика посебно цени.

Кад је 3. јуна 1961. године био озбиљно рањен у Гранади, у санаторијум је стигло 15.000 телеграма. Његов лични лекар примао је дан и ноћ телефонске позиве из свих градова.

И дан-данас славу Ел Кордобеса још нико није помрачио. Само, он је и поред толике славе у души остао „мали вагабунд" који највише воли друштво својих помоћника. А његова највећа љубав и данас је остала најстарија сестра Ангелита.

ПОСТАВЉАЊЕ ТЕЛЕФОНСКИХ СТУБОВА ПОМОЋУ ХЕЛИКОПТЕРА

Када су становници Лос Падреса у Калифорнији зажелели да имају своју телевизијску станицу, пред њих је искрснуо велики проблем: како да поставе стубове преко дивље и стеновите шуме. Редовна посада могла је да постави само један стуб у току шкови би били тако високи дана, а требало их је 62. Тро да се постављање не би исплатило.

Онда је неко дошао на идеју да се овај посао обави помоћу хеликоптера. Изнајмљен је један већи који је у року од седам часова обавио посао на коме би посада радила пуна два месеца. Пошто су стубови били на својим местима, требало је поставити жице. Мали хеликоптер је поставио пет километара кабла за свега 10 минута.

МАЛИ ХЕЛИКОПТЕР УЗ ПОМОЋ ЈЕДНОГ ЧОВЕКА ПОЛАЖЕ ТЕЛЕВИЗИЈСКИ КАБЛ.

ВЕЛИКИ ХЕЛИКОПТЕР ПОЛАЖЕ СТУБОВЕ НА ОДГОВАРАЈУЋА МЕСТА

Пирова победа

РИМ је почетком III века пре наше ере у току свога снажења и експанзије према јужној Италији дошао у сукоб с тамошњим грчким градеовима међу којима се својим богатством, значајем и географским положајем нарочито истицао Таранто (Тарент). Нашавши се тада у великој опасности Таранто је позвао у помоћ славољубивог, талентованог и енергичног епирског краља Пира II (318-272 пре наше ере) који је маштао о подвизима Александра Великог, чији је рођак био.

Пир је у пролеће 280. год. пре наше ере прешао из Епира (западни део садашње Грчке и јужни део Албаније) преко Јонског мора у јужну Италију са 20.000 тешких и 2500 лаких пешака, 3.000 коњаника и 20 слонова. Тако је Рим први пут у току својих освајања дошао у оружани сукоб са једном страном ваниталијском силом.

У првој бици исте године код Хераклеје Пир је победио бројно надмоћније Римљане захваљујући понајвише својим слоновима који су у завршној фази битке унели панику у римску војску (нарочито у коњицу), која је иначе у почетку битке имала превагу над Епирцима. Специјално дресирани слонови за учествовање у боју били су тада први пут употребљени као борбено средство на Апенинском полуострву и стога је потпуно разумљиво што су они изазвали тако катастрофално изненађење и страх код Римљана, што је имало за последицу њихов пораз.

У другој бици код Аускулма (279. год) Пир и Рим су имали приближне снаге (по 70.000 пешака и 8.000 коњаника, а Епирци још и слонове). Римљани су сада као противсредство за слонове извели своја борна кола, а већ и сами слонови нису за њих у то време представљали непознато и страшно изненађење као раније. Борбени поредак Римљана је била

манипуларна фаланга (по легијама) и Пирова фаланга је била врло слична македонској фаланги. Битка је била изванредно огорчена и крвава, а трајала је пуна 2 дана. Губици су на обема странама били велики (Рим око 6.000, а Пир око 4.000 мртвих). Пир је, истина победио Римљане, али је то постигао уз страховите напоре и губитке. Тада је он после завршене битке својим генералима, који су му честитали победу скептички изговорио ове чувене и пророчанске речи: „Још једна оваква победа и ја ћу пропасти“, које су се касније и обистиниле (Пиров неуспех у бици против Римљана код Беневента 275. год. где су они против слонова успешно употребили гореће стреле чиме су их натерали у бекство те су слонови направили неред у сопственој војсци; уништење дела његове флоте у рату с Картагињанима итд.) због чега се Пир без коначног успеха, и поред својих ранијих победа, морао да врати у Епир. Пир је потом још ратовао по Грчкој и по Македонији. Пао је као жртва атентата 272. године пре наше ере приликом заузимања грчког града Аргоса.

Од тог давног времена појам „Пирова победа“ значи успех исувише скупо плаћен, победу са много жртава. Поред чисто војног доменa на овај термин је временом обухватио и сва поља људске делатности и стремљења а нарочито политичко и економоко.

ЗАМЕЊУЈЕ РАДИО

Добоше користе и сви Индијанци западне Амазоније и између Ориноко и Анда. Испитивач Карл Војле указује да Индијанци одлично примењују нека својства акустике. Они граде такве добоше, чији звук могу да приме и дешифрују само „станице“ које имају исте такве добоше. У ту сврху индијанска племена граде специјалне колибе. У њих стављају добоше, али тако, да они највећим делом леже у рупама, које су пуне парчади дрвета и иверја. За време „предаје вести“ сви улази у колибу се затварају, те звучни таласи излазе само кроз отвор у високом засвођеном крову. Они се потом шире по ваздуху изнад врхова дрвећа.

У прашумама Индонезије добош има исти значај као и у Африци и Амазонији.

WALT DISNEY Месечеве пређе

УКУСНО и здраво поврће

Ту недавно, могло се прочитати у дневној штампи: прозвођачи из Горњег Милановца и околине зарадили су преко 150 хиљада долара (око 150 милиона динара) на сушеном празилуку, који су извезли у Сједињене Америчке Државе. Другим речима то значи да су пољопривредници овог краја произвели око милион килограма свежег празилука, односно 150 хиљада килограма сушеног празилука, јер се од 100 кг свежег добије 12% сушеног на 40 степени Целизијуса. Зашто се свуда у свету много тражи ово укусно поврће?

Од младог лишћа, а код одраслог празилука од белих делова стабла, спремају се врло укусне чорбе, варива и салате. Међутим, сок празилука служи и као средство против болова од каменца, а чај од његових семенки против болова у мокраћној бешици.

Органи не старе ТАКО БРЗО КАО ЧОВЕК

Два скандинавска лекара Х. Лертман и К. Јакобсен једном су објавили занимљиве таблице о брзини старења појединих људских органа и њиховој упоредној старости у 18, 25, 35, 50, 60 и 70 година.

Старост и истрошеност појединих органа је изражена коефицијентом њиховог капацитета с тим да у 18 години тај коефицијент износи 100. Занимљиво је да мишићи први од свих наших органа почну да старе. Они су најгипкији између 10 и 14 године и већ у петнаестој почну старити. Ево коефицијента виталности осталих органа у разним годинама.

Коефицијент старости срца у 18 години износи 100, у 25 — 88, у 30 — 82, у 35 — 74, у 50 — 60, у 60 — 40 и у 70 — 20.

Коефицијент старости плућа износи у 18 години 100, у 25 — 85, у 30 — 80, у 35 — 75, у 50 — 65, у 60 — 60, у 70 — 60.

Коефицијент снаге мишића износи у 18 години 85, у 25 години 100, у 30 — 80, у 35 — 65, у 50 — 50, у 60 — 40 и у 70 — 15.

Коефицијент гипкости мишића износи између 10 и 14 година 100, у 18 — 80, у 25 — 72, у 50 — 35, у 60 — 20 и у 70 свега 5.

Коефицијент старости јетре износи у 18 година 100, у 25 — 85, у 35 — 75, у 50 — 50, у 60 — 30 и у 70 — 20.

Коефицијент старости бубрега износи у 18 година 100, у 25 — 95, у 30 — 90, у 50 — 50, у 60 — 30 и у 70 — 20.

Коефицијент старости чула вида износи у 18 година 100, у 25 — 100, у 35 — 95, у 50 — 85, у 60 — 50 и у 70 години 40.

Према томе, критично време старости људских органа настаје око 50. године када коефицијент снаге, здравља и виталности свих органа почне нагло падати. Наравно има бројних изузетака нарочито код спортиста и људи који живе здравим животом код којих коефицијант старости срца чак и у 60 години може још увек износити 60 па чак и више!

»СЕКЦИЈА 317«

ПЈЕР ШЕНДЕРФЕР О СЕБИ И СВОМЕ ФИЛМУ

РЕЖИСЕР ШЕНДЕРФЕР

За Пјера Шендерфера, режисера француског филма „Секција 317", који је на последњем фестивалу у Кану добио награду за сценарио лични живот и филм се не само додирују, већ се допуњују и узајамно објашњавају. Шендерфер је провео три године као ратни дописник у Индокини, и за то време бивао заробљен и два пута бежао из Диен-Биен-Фуа као заробљеник...

Филм сам снимио зато што сам хтео нешто да кажем; то је за мене била нека врста „све или ништа". Решио сам: или ћу успети да направим оно што сам замислио или ћу оставити филм" — каже режисер.

Шендерфер даље каже: груписао сам известан број догађаја и детаља у аутентичну причу. Ипак, нисам хтео да будем роб историје, у ствари секција 317 никад није постојала, али сиже филма је ипак заснован на чињеницама из недавне историје.

„У рату, човек у исто време је велики и страшан" — каже даље режисер. „Ратник није натчовек" — додаје он — то је пре јадник мучен мецима који му непрекидно звижде око ушију, топовским експлозијама, страхом који га мори..."

Синеасти у рату

Шендерфер познаје оно што говори. Три године проведене у рату су у исто време дуге и кратке. Он признаје да га је рат у Индокини добро продрмао и да је у ствари тек у њему рођен. — Никад нећу моћи да га заборавим. Све што знам и мислим о животу, научио сам тамо. Било је страшних тренутака. На пример, пре битке код Насана, за време пробоја фронта код Црне реке, октобра 1952. године налазио сам се са једним командантом падобранаца и 350 бораца. Били смо се сасвим изоловали усред џунгле. Да бисмо се пробили ишли смо корак по корак пет дана и најзад стигли до града Лаи Шау. Све док га нисмо угледали нисам веровао да ћемо се уопште извући. Били смо страшно изморени а моји другови падали су исцрпљени један за другим..." Ово је укратко садржај „Секције 317", једноставна прича, у исто време апсурдна и грандиозна. Иначе, Шендерфер се у Индокини борио само кад је морао, остало време снимао је. Кад је био заробљен код Диен-Биен-Фуа имао је 35 калемова са 30 метара снимљене филмске траке сваки, или нешто више од пола часа пројекције. Сам је уништио половину, остало су конфисковали Вијетнамци.

„Заробљен сам заједно са још двојицом репортера: Даниелом Камием и Жаном Пероом. Превозили су нас у истом камиону за један логор. У задњем делу кола налазио се отвор довољан да се кроз њега провуче један човек. Перо и ја смо први искочили, али како сам закачио за грање, оно је треском ударило о кров камиона. Бука је узнемирила стражаре и спречила Камија да побегне. Нас двојица почесмо да бежимо у правцу џунгле, а за нама су фијукали меци. Једног момента био сам заустављен рафалом метака. Бацих се у најближу баруштину. Вода ми је допирала скоро до носа. Један од гонилаца приђе, осветли ме батеријом, извуче и врати у камион. Перо никад није био пронађен. У знак сећања на њега решио сам да направим књигу и филм. Пошто су ме вратили у камион Вијетнамци су ми дали дуван. Био сам због тога много захвалан!"

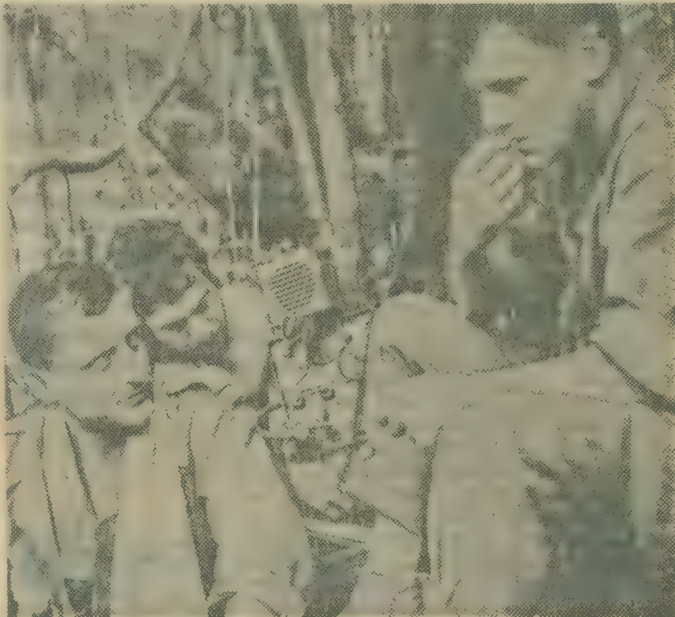

ДЕТАЉ ИЗ ФИЛМА „СЕКЦИЈА 317"

Рат уједињује људе

У логору се Шендерфер нашао са совјетским режисером Карменом, иначе совјетским ратним дописником. Он је видео филмове које су Вијетнамци узели од Шендерфера и зажелео да се са њим упозна. Спријатељили су се. „Рат уједињује људе, каже аутор „Секције 317".

И само снимање филма „Секција 317", обављено од 15. августа до 1. октобра 1964. године, представљало је прави подвиг. Снимамељи и глумци живели су усред камбоџанске џунгле, удаљени свега 300 метара од вијетнамске границе. У почетку су били блокирани 3 дана монсуном. Муљ се налазио свуда, а путеви су били уништени поплавама. За поједине сцене пели су се и на висину од 1000 метара. Кад су се после снимања вратили у Пном-Пен били су срећни. Али већ после неколико дана жалили су за џунглом и данима проведеним у њој.

Пјер Шендерфер, уметник помало неуобичајеног имена за Француза, чији је филм „Секција 317" досада је био познат само по два-три документарна филма и по неким телевизијским репортажама. Пре тога је био новинар и један од првих задатака му је био да као ратни дописник извештава са бојишта у Индокини. Гледао, је, бележио, снимао и тукао се и за све то време у сударима са крвавом истином размишљао.

Он намерно бира обичну истину и једну истиниту анегдоту и на њој не робујући историји гради узбудљиво уметничко сведочанство које показује апсурд и овог и рата уопште. Он слика свакидашње призоре, клони се бизарности, натурализма, свега онога што би могло постати ексхибиционистички спектакл смрти.

У центру збивања су човек и невиност његовог покора. За оне који у ратним филмовима воле велике сцене и речи, блесак пиротехнике и патетику ратника, „Секција 317" није ни прављена. Његова драма је унутра, у људима у заблудама у уништеним сновима човека.

Вијетнам

Земља у југоисточној Азији на југоисточном рубном појасу некадашње Француске Индокине. После рата и периода борби за ослобођење од француских власти у Женеви је закључен 20. VII. 1954. године споразум о примирју, којим је Вијетнам подељен приближно по паралели од 17№ на два дела (Северни и Јужни Вијетнам) Избори су се имали одржати до јула 1956. године ради поновног уједињења читавог Вијетнама, али до сада нису одржани.

Демократска република Вијетнам (или Северни Вијетнам) је земља са социјалистичким уређењем, а запрема северни део Вијетнама. На северу се граничи с Кином, на западу с Лаосом, на југу с републиком Вијетнам, а на истоку Тонкиншким заливом (Јужно Кинеско море). Главни град јој је Ханој.

Република Вијетнам (или Јужни Вијетнам) је земља у којој су режими врло нестабилни и уживају подршку САД. На северу се граничи с Демократском републиком Вијетнам, на западу с Лаосом и Камбоџом, а на југу и истоку с Јужнокинеским морем. Главни град јој је Сајгон.

РЕДАК ПРИЗОР

Посетиоци акваријума у Глочестер Поинту, у Вирџинији, имали су прилике да посматрају заиста редак призор. Једна риба озлеђена приликом пребацивања у танк с хладном водом била је кратко време ошамућена. То је било довољно да је шчепа морска звезда, иначе спора као пуж, својим пипцима и да се припије уз стакло акваријума. Звезда је потом изврнула свој стомак кроз мали усни отвор и почела да вари своју жртву. Познато је такође да су морске звезде у стању да отворе љуштуру шкољке и да је исишу.

СЛАЛОМ У ЛЕТО

Спортисти се довијају на разне начине да одрже кондицију и буду спремни за наступајућу сезону. На горњем снимку је америчка смучарка Линда. Она усред лета тренира „слалом" на низу старих аутомобилских гума. Иначе Линда је једном у Скво Валију победила у спусту и слалому.

ЗА МЛАДЕ АТЛЕТИЧАРЕ

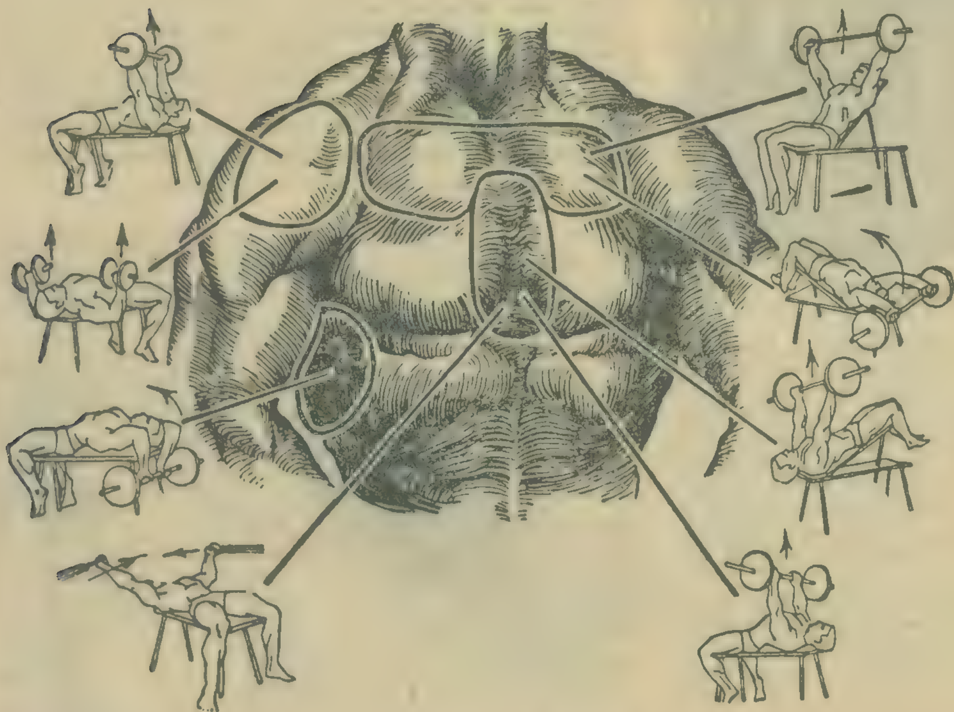

Основно преимућство атлетике над другим врстама спорта је у томе што је она свима доступна. Јер свако пољанче, двориште, тераса, мало већи балкон, па чак и соба довољни су вам да се бавите атлетиком. Одакле и када треба почети? Пре свега од ... посете лекару. Атлетиком се може практично бавити у сваком узрасту али лекар ипак треба да вам одреди колики треба да буду терети које ћете подизати или какве справе за растезање (експандери) најбоље одговарају вашем телесном саставу.

Они који желе да се код своје куће баве атлетиком, треба да се снабдеју теговима од 2,5 до 10 килограма. Треба почети од најмањег.

Шема коју доносимо пружа тачну слику о вежбама одређеним за разне групе мишића, а какви треба да буду ваши покрети, у ком правцу усмерени, показују вам стрелице.

СТРАШИЛО С ТАЛАМБАСИМА

Сваке вечери Френк Сандерс успиње се на кров железничке станице у Бристолу и цео сат удара у таламбасе. Управа станице убраја Сандерса у своје најкорисније службенике. Наиме, његово „соло за таламбасима" које изводи свако вече разгони птице. Плата човека-страшила много је мања од осталих трошкова за оправљање крова, а те штете на крову причињавају птице које се гнезде на њему и испод њега. Стручњаци сматрају да је то веома економичан начин.

Само један дан у години Френк Сандерс не пење се на кров железничке станице: на дан заштите животиња.

ПРИМЕНА РАДИОИЗОТОПА У ПОЉОПРИВРЕДИ

Радиоизотопи, већином добијени вештачким путем при радиоактивном распадању извесних материја, имају велику примену у биологији, хемији, техници и медицини при испитивању материјала, јер их је лако на основу њиховог радиоактивног зрачења открити чак и онда када се изотопи налазе у испитиваном материјалу у траговима. Тако се, на пример, помоћу радиоактивног калцијума врши испитивање образовања калцијума у коштаним ткивима, док радиоактивни фосфор омогућује испитивање начина исхране биљака овим хранљивим елементом.

До сада су разна испитивања особина земљишта вршена углавном у педолошким лабораторијама и на терену по разним класичним методама. Тако се кретање воде у земљишту испитивало у лабораторији по методама Копецког, Качинског, Шлихтера и других научника. Међутим, ове методе имале су доста недостатака, пре свега зато што је у лабораторијама разрушавана природна грађа земљишта.

Новије педолошке методе употребљавају радиоизотопе. Праћењем кретања радиоактивног калцијума кроз слојеве земљишта у посебном цилиндру, добијају се много тачнији подаци. Једино што су за ово испитивање потребни специјално обучени стручњаци.

БИОФИЗИЧАР НА ДВОБОЈУ

„...Прслук изабран са укусом, ципеле добре, а с друге стране од раног јутра у црном оделу, вероватно да би лакше избегао метке — закључио је витез де Бовези.“

ОВО је одломак из Стендаловог романа „Црвени и црни“. Човек у црном дошао је горепоменутом витезу да би се с њим тукао на двобоју. А дуелисти су још пре стотину година запазили — и користили — познату оптичку илузију: црни предмети изгледају мањи но бели предмети истих димензија. Значи, црни предмет теже је нанишанити и погодити. Савремена наука могла би, међутим, да пружи дуелистима минулих векова још много корисних савета.

Хоћете да изгледате још мањи? Обуците не црно, већ тамноцрвено одело и наредите да ва време двобоја неко свира на клавиру, и то одређен репертоар.

Хоћете ли да вашем противнику изгледа да се час смањујете, а час повећавате? Удесите да се двобој одржи предвече и да негде из жбуна допире писак који вибрира. Додуше, исти утисак имаћете и ви о свом противнику, али ви сте на то већ припремљени. А ако бисте још успели да наговорите противника да на двобој изиђе са црвеним наочарима, ваша победа била би осигурана. Није ствар у томе што би њему првих секунди било теже да циља, већ што би се он, вероватно, поводио с једне стране на другу. Наиме, има људи који губе равнотежу кад гледају кроз обојене наочари, нарочито црвене...

Доста двобоја, уосталом. Ево нас у обичној биоскопској сали. На екрану је непокретан круг светлости. Али, укључен је тон и салу испуњава вибрирајући звук. Многи од гледалаца спремни су да се закуну да је круг оживео, да се наизменично шири и скупља. А наранџасто-црвена пруга на црној позадини просто напросто расте — ако се гледа уз пратњу музике.

И фраза „не чујем без наочара“ не мора увек да буде шала. Када на очи делује зелена светлост, појачава се осетљивост слуха. Због тога би можда љубитељи музике полазећи на концерт требало да ставе наочари са зеленим стаклом како им не би промакао ни најтиши звук. И можда би биофизичари требало да опомену архитекте да унутрашње зидове концертних дворана и позоришта никако не боје такозваним топлим тоновима — црвеним и наранџастим, — јер они смањују пријемчивост за звуке.

С друге стране: громки звуци повећавају осетљивост ока на плавозелене зраке, а смањују за наранџастоцрвене.

Али, нису тако тесно повезани само вид и слух.

Један од Пушкинових хероја изазвао је непријатеља на двобој и стао је пред пиштољ са шеширом пуним трешања. Гледајући у црни отвор револверске цеви, он је немарно пљувао коштице. Вероватно би се и сам одважни гроф а и аутор „Беклинове приповетке“ зачудио кад би дознао да је такво понашање повећавало шансе за победу. Додуше само у том случају ако би се двобој одржавао увече.

Физиолози препоручују за појачање осетљивости вида у сумрак да се стави у уста било шта кисело-слатко. У току прошлог рата у том циљу примењивали су лимунску киселину с гликозом или аскорбинску киселину с гликозом или просто, лимун са шећером.

У листовима из времена рата наћи ћете препоруке да се воде ноћне борбе. Али, ноћу подједнако лоше виде обе стране... Совјетски научници уложили су све напоре — и успели су у томе — да њихови војници виде боље. Наиме, они су пронашли начин да повећају осетљивост ноћног вида. И не само да га просто повећају.

Изашавши из јако осветљене собе у ноћ, човек извесно време само беспомоћно жмирка не разликујући готово ништа. И, наједном му се учини да је после једног минута све у реду. Тачна мерења показала су међутим, да се очи мање или више прилагоде тами тек за 6 до 7 минута. А да би осетљивост чула вида постала максимална потребно је не мање од 40 до 45 минута. Ако би преко очију прелетео светлосни сноп рефлектора све опет почиње из почетка.

Оштрина вида може се појачати и деловањем на друга чула. Шта да се ради ако при руци нема ничег, чак ни шећера? Тада, пре него што се изађе у мрак треба радити гимнастику. Неколико минута мишићног напрезања и прилагођавање очију на мрак износиће свега 5 до 6 минута. Уместо гимнастике може се неколико пута дубоко удахнути и максимално издахнути. Или — све у истом циљу — протрљати очи и врат хладном водом. Надраживање нервних пријемника у кожи и мишићима одиграће своју улогу.

Постоји и један ефикаснији начин који не само да убрзава процес прилагођавања на таму већ и повећава осетљивост чула вида... за пет или шест пута. Довољно је да се десетак минута гледа кроз црвене наочари на јарко осветљен екран. Физиолози називају то „осветљавање очију црвеном светлошћу“. Сличан ефект има и удисање парфимеријског пергамутеровог уља.

За све ове појаве физиолози имају тачна и детаљна стручна објашњења. Ми ћемо се, међутим, у овом нашем чланку задовољити само спољашњим манифестацијама тих сложених физиолошких процеса, оним које и ми можемо да запазимо и користимо.

ХЕМИЈСКА СТРИЖА ОВАЦА

Познато је да се помоћу хемикалија може уковрџати човечија коса и руно на овцама. Сада се то исто овчије руно може хемијски и острићи, тачније речено „обријати“.

Стручњаци за сточарство у научноистраживачком институту за зоологију у Брисбејну, у Аустралији, открили су да аминокиселина мимозин у дози од 0,2 до 0,3 грама за 24 часа зауставља дељење ћелија у корену, изазива одвајање длака од главице и њихово испадање. Стручњаци су такође открили да мимозина има, и то у знатној количини, у лишћу аустралијске биљке „леукена глаука“. Ако се овце хране овим лишћем, њима ће после 10 дана длака почети да опада. Хемијском стрижом добија се већа количина вуне но механичком, а нова длака почиње да расте чим се овце врате на нормалну исхрану.

Биљка леукена глаука одликује се великом количином беланчевина и веома је хранљива.

Кроз нашу земљу

ШТИП

ШТИП се развио у долини речице Отине, недалеко од леве обале Брегалнице. Ту је у III веку пре наше ере био град старих Пеонаца, Антибус. Византинци су га назвали Стипион, од чега је произашло његово садашње име. Често је био у туђинским рукама. У другој половини XIX века имао је око 15 хиљада становника. Тада је постао најјаче трговачко и занатлијско средиште источне Македоније. Сада је он индустријски и културни центар тог дела Македоније. У близини града уздиже се огромна фабрика памучног предива „Македонка“, затим су ту: погон металног завода „Тито“ из Скопља, дувански комбинат, кланица, већи број занатских радионица и разних предузећа са укупно 9 хиљада запослених радника и службеника.

Штип има 8 осмогодишњих школа, 3 стручне и једну педагошку школу, професионално позориште, градски музеј, библиотеку и др. У току неколико последњих година нагло се мења изглед града: у центру је подигнут модеран хотел, зграда поште, банка, велике стамбене зграде и др. У граду сада живи преко 22 хиљаде становника.

НОВО ВЕЛЕЊЕ

НАЈЛЕПШИ рударски град у нашој земљи је Ново Велење. Лежи у Салешкој долини у СР Словенији, у басену чије су залихе лигнита процењене на 650—750 милиона тона. Најдубљи слојеви угља леже у дубини до 140 м. Пре рата производња угља износила је највише до 160 хиљада тона годишње, а сада премаша 3 милиона тона. Предвиђа се производња и до 6 милиона тона годишње. Пошто лигнит није најквалитетнији, један део производње користи термоелектрана Шоштањ. Да би се решило питање квалификоване радне снаге за потребе рудника угља, почела је 1948. године изградња Новог Велења.

Добровољним радом становници Велења су регулисали ток реке Паке и уз помоћ савезног фонда, среза и општине саградили модерад град по свим правилима савременог урбанизма. Поред стамбених зграда и трговина подигнуте су и две школе — рударска и основна, дом културе, леп хотел, дом здравља, зимски базен и др. Град треба да се проширује упоредо са повећањем производње угља. Предвиђа се да ће имати до 35 хиљада становника.

СМЕДЕРЕВО

СМЕДЕРЕВО, познати историјски град и туристичко место, развило се на раскрсници дунавског и моравског пута, крај ушћа Језаве у Дунав. Ту је било римско утврђење **Винцеиа**, а само 5 км узводно код Југова, римска варош **Ауреус Монс**. Успон Смедерева почиње тек 1430. године, када је деспот Ђурађ Бранковић пренео своју престоницу у тек саграђену тврђаву. Турци су је освојили 1459. године и за све време њихове владавине град се није развијао. После ослобођења од Турака Смедерево се развија као занатско-трговачко и извозничко место (у доба кнеза Милоша имало је исти број бродова као и Београд). Сада је Смедерево врло значајан индустријски центар Србије. Најзначајнија индустријска предузећа су железара, која се сада проширује, и „Фаграм“ — фабрика грађевинских машина. Град има десетак школа — основних, средњих стручних и гимназију, затим библиотеку и музеј. Смедерево је удаљено од Београда аутомобилским путем 48 км, а Дунавом 56 км. Оно постаје све омиљеније излетиште Београђана, који посећују његову лепу околину и стару тврђаву.

ЗВАНИЧНИ СВЕТСКИ РЕКОРД У БРЗИНИ ЖИВОТИЊА

***

Познати француски зоолог професор Бернар Хувелманс објавио је проверене податке о највећим брзинама у животињском свету

ГЕПАРД је већ дуже време познат као шампион брзине на сувом. Недавно је у више махова хронометарски проверено да одрастао гепард с лакоћом развија брзину од 115 километара на сат. Неколико холандских природњака, који су у једном јужноафричком резервату аутомобилом пратили гепарда, забележили су до данас непревазиђени светски рекорд. Он износи 130 километара на час. Највећа брзина којом је један гепард претрчао 100 метара износи три секунде и једну десетину.

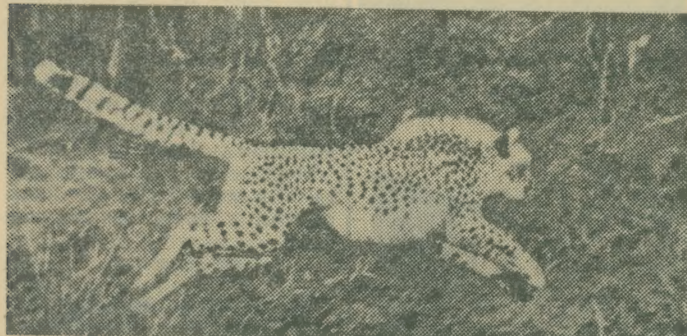

ГЕПАРД

Гепард је искључиво спринтер и није шампион издржљивости. Већ на стази од 400 метара њега би тукла антилопа. За гепарда то је дугачка стаза и он може да је претрчи просечном брзином од 72 километра на сат.

Најбржа животиња после гепарда је индијска антилопа. Брзина коју она може да развије износи 105 километара на час али је она при том знатно издржљивија од гепарда и читав километар може да галопира брзином од 95 километара на час.

Брзину монголске гушаве газеле проверио је у пустињи Гоби амерички палеонтолог Рој Чепмен Ендрју. Он је у аутомобилу, са хронометром у руци, читава три километра пратио ову хитроногу животињу. За све то време она је трчала просечном брзином од 95 километара на час. После тога је њена брзина пала на 80 а затим се усталила на 65 километара на час. Колико је у стању да трчи том брзином није познато јер је америчком природњаку после 20 минута ове необичне трке у којој је газела несмањеном брзином превалила 20 километара пукла гума.

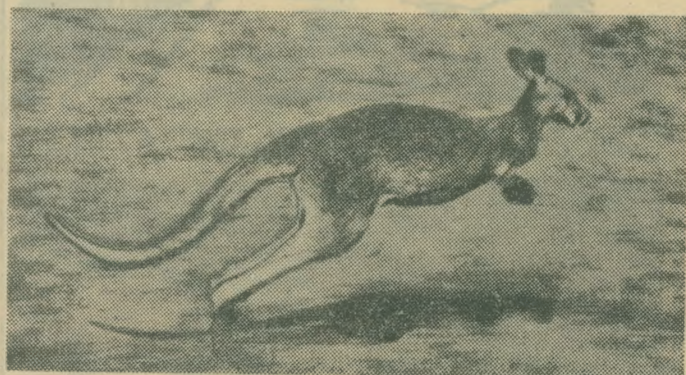

КЕНГУР

Шампион брзине на дугим пругама је америчка антилопа пронгхорн звана и коза-антилопа, која представља мешавину јелена и антилопе. И она је у стању да читава три километра претрчи просечном брзином од 95 километара на час. Праћена из авиона она је трчала брзином од 58 километара на час читавих 45 километара.

Најбржи коњ свих времена, амерички чистокрвни тркач Ман Уор могао је да превали 400 метара за 21 секунду што представља просечну брзину од 69 километара на час. Међутим, њега би победио зец, канадски јелен, риђа лисица па чак и аустралијски џиновски кенгур који је пред хронометрима стручњака успео да постигне брзину од 72 километра на час. Неки ловци тврде, мада то званично није проверено, да кенгур може да трчи чак и брзином од 88 километара на час.

И остале врсте антилопа достижу брзину од 80 километара на час. То полази за руком чак и сићушној газели „томпсон" која није тежа од 30 килограма. Сасвим је разумљиво зашто су газеле дугопругаши. То је једини начин да умакне својим нешто бржим непријатељима из рода мачака који су мање издржљиви од ње.

Занимљиво је да је човек бржи од камиле која није у стању да за један сат пређе више од 25 километара колико може да постигне и овца. Домаћа свиња и тапир не могу да иду брже од 19 километара на час али толико исто може да постигне на суву и морски леопард. Пацов који нам изгледа тако брз развија једва десет километара на час а миш само шест.

Даље би у „генералном пласману" сувоземних тркача следио амерички којот који развија брзину од 67 километара на час, затим сива лисица, зебра, азијски дивљи магарац и пегава хијена. Тек после низа ових животиња долази монголски вук који трчи брзином од 55 километара на час, затим, афрички биво и амерички јелен. Педесет километара на час превањују и жирафа, јелен и бизон. Изненађује да најбрже двоножно створење у природи, ној, може исто тако да трчи брзином од 50 километара на час. Нешто мању брзину постижу дивља свиња, бели медвед, гризли, вук и веверица. Сви они могу да трче брзином од 45 километара на час. Европски јелен не може да трчи брже од 40 километара, колико постиже и гломазни слон. Човек претрчи 100 метара просечном брзином од 36 километара на час а неке змије достижу 32 километра на час.

На „репу колоне" сувоземних тркача налазе се животиње за које се слободно може рећи да су споре као пужеви. Америчком лењивцу потребан је читав сат да би превалио 800 метара. У Панами је организована трка лењиваца: победник је за један сат прешао само 1.600 метара. Од крупних животиња најспорија је џиновска корњача са острва Маурицијус. Кад се креће највећом брзином, она за час пређе 300 метара. Најзад пуж превали за један сат једва три метра.

Најбржа риба је сабљарка. Она може да плива брзином од 65 километара на час. То је званични рекорд који је више пута проверен. Међутим, риболовци који су мерили дужину канапа, који ухваћена сабљарка одвије за одређено време, тврде да она може да плива чак и брзином од 110 километара на час! У Колеџу хирурга у Лондону налази се крма чије је дрво сабљарка пробушила у дебљини од 34 сантиметра а у Британ музеју у Лондону чува се корито брода дебело 55 сантиметара које је једна сабљарка пробила својим дугачким и као мач оштрим носним окоштањем. У боку брода „Фортјун" једна сабљарка је прво просекла дебео површински лим, затим 50 сантиметара дрвета и најзад једну бачву у којој се чувало уље. На основу овог силовитог удара израчунато је да је сабљарка јурила брзином од 110 километара на час.

БИЗОНИ

Туне могу да развију брзину од око 70 километара на час, делфини 60, а китови зубани 55. Неки морски пси могу да постигну 58 километара на час а џиновски плави кит дугачак 30 метара и тежак 150 тона прелази за час 42 километра. Занимљиво је да видра у води постиже брзину од само 16 километара на час док нилски коњ прелази за то време 13 километара. Скоро све четвороножне животиње брже су у води од човека. Поларни медвед, јелен и друге врсте јелена развијају у води брзину од десет километара на час а човек само шест до седам.

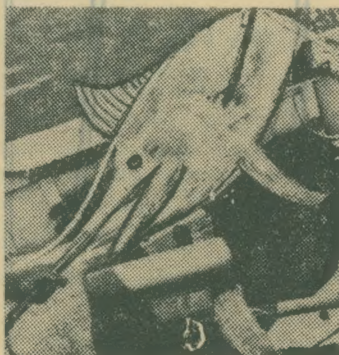

САБЉАРКА

КОНДОР

Британски поморац Џ. Стил са брода „Капстикдејл" измерио је једном приликом да је јато морских ласта летело низ ветар брзином од 420 километара на час. У Аустралији је прецизним хронометром мерена брзина црне ласте на стази од 3,2 километра. Средња брзина је износила 350 а највећа 385 километара на час. Један пилот у обрушавању измерио је да га је престигао соко развијајући брзину већу од 325 километара на час док највећа птица кондор постиже 210 километара, краљевски орао 200, албатрос је шампион издржљивости међу птицама. Он је пратио један брод читавих 5.000 километара.

СОКО

ГИЉОТИНА У ЗАЛАГАОНИЦИ

ДВЕ династије биле су некад веома познате у Француској. Једну династију чинили су Бурбони, краљеви. Друга династија били су Сансони — џелати. Први су управљали француском земљом две стотине година, други су скидали главе два века. Путеви двеју династија укрстили су се 1793. године на париском губилишту. „Велики мајстор" Шарл-Анри Сансон немарно је бацио у корпу одсечену главу Луја XVI...

Године 1862. изишла је обимна књига у шест томова која је носила занимљив наслов: „Успомене седам поколења џелата. Успомене Сансона, скупио, средио, редиговао и објавио К. А. Сансон, џелат при француском суду". Дело Клемана Анри Сансона, које се одликовало живим стилом и богатом маштом, пожњело је огроман успех. У Француској је издавано неколико пута и било је преведено на више језика.

Тек петнаест година после појаве књиге била је откривена тајна читаве мистификације око овог необичног „бестселера" 19. века. Клеман Сансон није скупио никакве успомене (уосталом, ту није ни имало шта да се скупља), ништа није редиговао ни објавио. Он је само потписао овај фалсификат. А прави аутори били су: промућурни и продорни новинар д'Олбрез и некакав романописац који је желео да остане анониман. Обојици треба признати једно: као роман-хроника мемоари су заиста занимљиви, мада је машта често односила ауторе превише далеко. Тако, на пример, они описују како џелат свечано пере своје руке од „крви ближњих" и заклиње се да више ником неће скинути главу или наводе потпуно измишљене последње речи на смрт осуђених.

Како су ова двојица успела да добију потпис Клемана Сансона? Историја овог случаја веома је занимљива.

Клеман Сансон је седам година савесно испуњавао своју наследну дужност све док се и сам није нашао у затвору. Наиме, он се пружио дуже но што му је био губер, па је пао у руке париских зеленаша и због дуга је доспео у затвор. После дугих преговора његови зајмодавци пристали су да потпишу дозволу за његово пуштање из тамнице под условом да им да као залог једино што има од вредности... своју гиљотину. Није имао куд, пристао је на тај услов.

Тек што је џелат изишао из затвора, стигло му је наређење да се јави суду да би извршио смртну казну над једним разбојником. Али, он није имао гиљотину. Гиљотина му је била заложена. И, џелат је буквално отрчао до зеленаша, али су они били неумољиви: гиљотину ће дати тек када им врати дуг до последње паре. Извршење смртне казне морало је бити одгођено.

Клеман Анри Сансон био је уз презир отпуштен из државне службе. Није знао никакав занат и брзо је пао у потпуну беду. Негде у некој бедној рупи нашао га је новинар д'Олбрез и за 30.000 франака — што је у оно време било мало богатство — добио је сагласност бившег џелата да објави лажне успомене његове породице и да на корице стави његово име.

ПОМОРАНЏА И СТАРОСТ

Како тврди италијански истраживач доктор Ровести, поморанџе ће у блиској будућности имати одлучујућу улогу у неким областима медицине и козметике.

На жалост, људи који не знају својства овог плода једући поморанџу одбацују оно што је најкорисније: кору. Међутим, управо у кори се налази поморанџино уље у чији састав улазе хемијска једињења која имају чудотворну снагу. Захваљујући јаком бактерицидном дејству то уље се може користити као дезинфекционо и заштитно средство од читавог низа болести.

Жене ће, несумњиво, интересовати то да су према Ровестијевим речима препарати начињени од поморанџиног уља незамењива средства против старења бора на лицу.

НАЈБОГАТИЈЕ БРДО

Место Бјут у америчкој држави Монтани сматра се најбогатијим брдом у свету због велике концентрације минералног блага. Године 1862. ту је откривено злато, затим сребро и најзад огромна налазишта бакра. Из овог брда ваде се још и велике количине мангана, олова, арсена и друго.

ЗАМЕНА ЗА ПРОТЕИНСКУ ИСХРАНУ

Недостатак протеина осећа се скоро у целом свету. Утолико је значајнији успех британског хемичара Нормана Вајнгат Пириа који ову важну хранљиву материју добија из траве и лишћа. Пробе са протеинским екстрактом, које је Пири извео за потребе аустралијске владе, показале су да се врло једноставним стројем може добити од једне тоне лишћа количина екстракта довољна за дневну потребу 3.000 људи. Без додатака екстракт има укус сличан чају. Становници Нове Гвинеје га веома цене и у дугим редовима чекају да им се он подели.

ПРИЧА СЕ...

Поручници Ален Винслоу и Даглас Кемпбел, 14. априла 1918. године оборили су прве немачке борбене авионе изнад Тула у Француској. То су први немачки авиони оборени у првом светском рату. Тако је бар забележено у ратним документима.

ШТА ОСЕЋА ОКТОПОД?

Енглески биолог М. Велс предузео је да одговори на питање: шта осећа октопод? И ево шта је открио. Октоподи имају изванредно развијено чуло пипања: они без погрешке могу да разликују глатку површину од рапаве. По положају ногу којима опипавају предмете, октоподи могу да створе представу о њиховом облику. Напор мишића говори им о тежини: октопод неће побркати два предмета истог облика и величине, а различитих тежина. Гонећи плен, октопод се ослања на чуло вида јер му оно, и само оно, даје могућност да се оријентише у простору; органе за равнотежу октопод нема. Због тога ако октопод изгуби једно око то за њега представља много већи губитак но што би то био за кичмењаке који имају орган за равнотежу. Лишен једног ока, октопод кад плива и прогони плен чини грубе грешке што сведочи да је готово потпуно изгубио своју способност да оцени растојање.

Чуло укуса код октопода несравњено је више развијено но код човека. Он реагује на растворе који су десет пута разблаженији од најслабијих концентрација које човек може својим чулом укуса да осети.

»МОСТ« ПРЕКО БЛАТА

Мокро тле прилично добро спроводи електричну струју. Треба ли да на основу тога закључимо да је захваљујући мокром тлу могућно бежично преношење електричне енергије? Не.

Професор Корнелског универзитета у Сједињеним Америчким Државама М. Иориг користи особину тла да спроводи електричну енергију за изградњу привремених путева преко блатишта. Дуж будуће трасе он поставља електроде, заривене у дубину од неколико метара, а по површини блатишта распростире жичану мрежу. Када се између њих пропушта струја, сва вода у земљи скупља се око позитивних електрода. Као резултат тога на површини непроходног блата појављују се појасеви довољно сувог тла. У порама тла вода уступа место ваздуху и осушени делови постају лакши и испливавају на површину као понтонски мост. Ови „мостови“ су толико издржљиви да преко њих могу да прелазе и камиони.

ЕЛЕКТРОНСКО ОКО НА ЊИВИ

Уз помоћ једног „солариметра“ моћи ће се повећати принос жита а да земљорадник не уложи за то више труда. Сарадници енглеског Националног института за унапређење пољопривреде открили су да потреба за водом, а тиме и рашћење биљака, углавном зависе од сунца, док ветар и влажност ваздуха играју неупоредиво мању улогу. Једна британска фирма конструисала је на основу ових закључака и уређај назван „солариметар“: једну силицијум-сунчану ћелију која се ставља усред житног поља. Ово електронско око региструје сунчево зрачење и на основу тога регулише прилив воде у каналима за наводњавање.

„Солариметар“ се засад испитује на повртарским културама.

ОД ШАНЦА ДО ГРАДА

Нови Сад је главни град и административно-управни центар АП Војводине. Град се развио на месту где је најбољи прелаз преко Дунава између Срема и Бачке, на ниској тераси коју не плаве високе воде Дунава. Садашње име добио је 1748. године. Пре тога се насеље звало Варадински шанац.

Нови Сад има сада око 130 хиљада становника. У њему су многе школе (око 30) и Универзитет, затим многе културне установе, међу којима се истиче „Матица српска“, најстарија српска институција те врсте у Војводини са великом библиотеком и галеријом слика (осн. 1846. год.), затим Српско народно позориште са опером и балетом, весели театар „Бен Акиба“, 4 музеја, 4 велике библиотеке и друге знаменитости. У западном делу града је лековито јодно купатило.

Нови Сад је и велики индустријски центар.

Откупљени цртежи на конкурсу

Ђачки цртежи у овом броју, као и они раније објављени у овој рубрици, награђени су са по 1.500 динара. Награде ће бити достављене поштом.

„ПЕЈЗАЖ“, РАД ДРАГИЦЕ ЈЕЛИЋ, УЧЕНИЦЕ VIII а РАЗРЕДА, КИКИНДА, УЛИЦА ДОСИТЕЈЕВА 53

„УЛИЦА“, РАД КОСТЕ УСТАПЕТРОВА, УЧЕНИКА VIII б РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ „МАРШАЛ ТИТО“ СТРУМИЦА

„ЗИМСКА СЛИКА“, РАД ЕЛЕНКЕ ХРИВАР, УЧЕНИЦЕ V РАЗРЕДА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ „ЂУРА ДАНИЧИЋ“, НОВИ САД, КОСОВСКА УЛИЦА 10

СТРОЖА ПРАВИЛА

Британско удружење пливача усвојило је строжа правила за релеј екипе које препливају Ламанш од Довера до Рта Грине.

Да би званично било признато препливавање канала, свака екипа мора имати шест чланова од 12 година па навише. Неће бити дозвољено учествовање тренера, а сваки пливач ће остајати у води 30 минута у једној етапи. Чланови екипе ће се смењивати по строго утврђеном реду, а ако један члан екипе буде морао да одустане, цео тим биће дисквалификован.

Рајзинг, који је 1951. године препливао Ламанш изјавио је да удружење мора учинити све што је могуће да очува углед дисциплине препливавања Ламанша.

Очекује се да ће овог лета бити одржано 20 релеј такмичења у препливавању канала.

УМЕСТО ЗВОНА

У Британији су 10. маја пуштени у продају нови телефони које је произвела једна лондонска компанија у сарадњи са министарством пошта. Карактеристика нових телефона је та што је уобичајени звук звона замењен цвркутом птица. Цвркут производи транзисторизирани осцилатор повезан са минијатурним микрофоном.

Велика предност нових телефона, познатих под именом „делтафон“ је та што нови звук може да се подеси према потреби од тихог гукања које се чује само у једној соби до гласног крештања које је много јаче од сигналног звона. Нови звук ће увек у почетку бити слабији, а затим ће се јачина појачавати за десет секунди до маскималне границе коју је подесио претплатник.

Бројчаник делтафона је осветљен помоћу цеви са гасом тритијумом. Виљушка телефона се диже за време употребе телефона тако да ствара ручицу помоћу које се апарат може лако подићи са два прста. Телефон је тежак око један килограм што је велика предност у поређењу са ранијим моделима

По изгледу се овај телефон разликује од досадашњих по томе што слушалица не стоји на виљушки већ виси са предње стране.

НАПРАВИ САМ

СТОЧИЋ ЗА КИНО-ПРОЈЕКТОР

Предности овог сточића за кино-пројектор су у томе што му се ноге могу продужавати и скраћивати према потреби. Да би се направио један овакав сточић за кино-пројектор потребне су четири алуминијумске цеви пречника 9 милиметара и дужине 75 сантиметара, четири алуминијумске цеви пречника 11 милиметара а дужине такође 75 сантиметара, четири алуминијумске цеви пречника 16 милиметара а дужине 20 сантиметара, две дрвене плоче дебљине 15 милиметара и неколико парчета тврдога лима.

На слици видите четири алуминијске цеви дебљине 16 а дужине 20 сантиметара. Оне на горњем делу имају по један троугао којим се причвршћују за горњу дрвену плочу а на доњем имају правоугаоник којим се причвршћују за доњу даску и још парче тврдога лима које је обавијено око шипке да би се лакше причврстиле остале шипке.

Горња даска која се причвршћује на она четири троугла који су пробушени близу својих темена има димензије: 400x250x15 милиметара, а она друга која се причвршћује на доњи део шипки то јест на она четири правоугаоника има димензије: милиметара 360x200x15.

Пре него што се онај тврди лим којим се обавијају прве четири цеви савије мора се пробушити рупа и на њему и на цеви да би могао да прође шраф са лептирастом матицом. Он служи за спајање цеви. Кад сте то завршили, можете пробушити и осталих осам цеви и прећи на монтирање ногу. Оне четири алуминијске цеви пречника 11 милиметара треба да углавите у оне прве четири и спојите их завртњима са лептирастом матицом. Тако треба урадити и са оних других четири цеви само што њима треба још додати и на доњем делу парче тврдога лима у који треба углавити парче гуме, а и гумени чеп такође може добро послужити. И — сточић је завршен.

Сада можете прећи на дотеривање и бојење. Најлепше би изгледало кад би дрвене плоче биле само прелакиране а цеви обојене у црно. Наравно можете обојити овај сточић како желите или како вам се слаже са намештајем у соби у којој ћете га држати.

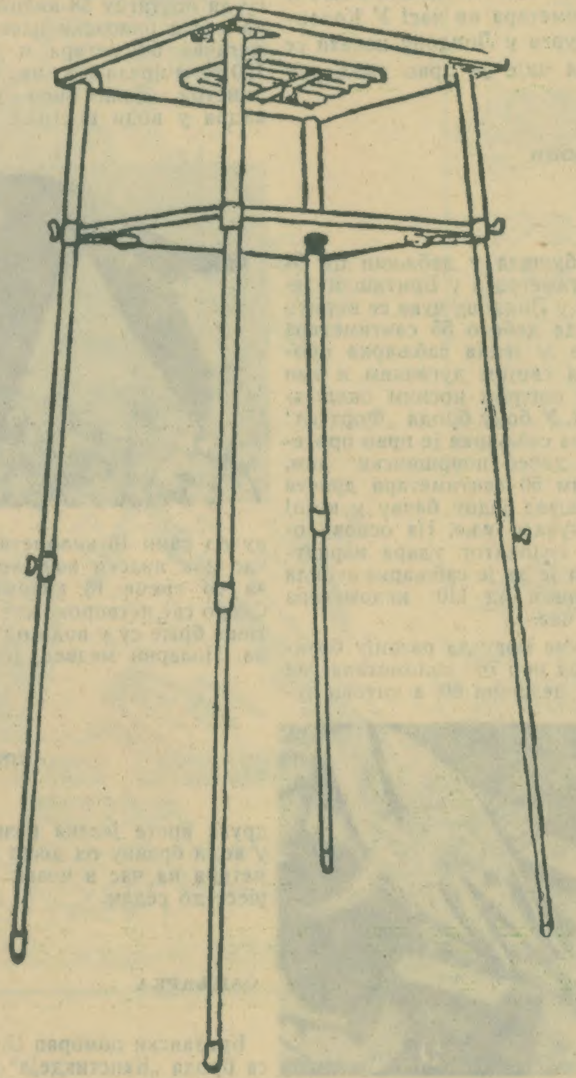

Усисивач за улице

Најновији британски усисивач „Мунивак“ има цев пречника 75 см која може да покупи папир, чак и савијене новине, конзерве, лишће и све друге отпатке са улица. То је много бржи и хигијенскији начин чишћења од већ постојећих, а може да се користи како по сувом тако и по кишном времену. Машина је погодна за градове, чишћење железничких станица, спортских терена и тако даље.

Усисивач покреће четворотактни мотор са ваздушним хлађењем јачине 3 кс, а прекидач се налази на ручици. Отпаци се сакупљају у велику кесу која се може испразнити за два минута. Та кеса је заштићена џаком са патент-затварачем у случају да се машина користи у затвореном простору да би се избегло подизање прашине. Уз апарат се добијају и четири резервне кесе а једна се увек може држати при руци у предњој мрежи на машини.

ТЕШКО БИВОЛИМА

Пре сто година у Аустралију је било увезено неколико десетина бивола. Животиње су се толико размножиле да данас представљају праву опасност за пасишта и њиве. У северним покрајинама Аустралије одлучили су да се ослободе дивљих бивола и спасу њиве. Према прорачуну стручњака, предстоји уништавање око 200.000 животиња.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) део тела код пчела; 6) италијански композитор (Ђузепе, 1692—1770), 8) доживљај за време спавања, 9) узвик нестрпљења, 11) шкртост, 14) злато (фр.), 15) мушко име, 16) предлог, 17) некадашње индијанско племе у Јужној Америци, 19) немачки члан, 20) иницијали нашег нобеловца, 21) скраћеница за телевизију, 22) хемијски знак за алуминијум, 23) склониште у земљи за смештај зимнице, 25) предлог, 26) опак, 27) два иста самогласника, 29) несташност, 32) ноћна птица грабљивица, 33) парче, 34) лице без држављанства, 37) ваздушно превозно средство.

Усправно: 1) начин писања, стил, 2) мера за површину, 3) отимачина, пљачка, 4) дршка на виолини, 5) летопис, 6) планински венци Источних Алпа, 7) отпорни према заразним болестима, 8) део намештаја, 10) лука у Израелу, 12) град у Пакистнау, 13) аутомобилска ознака за Чачак, 18) река у Африци, 19)једноцифрен број, 21) престо, 22) један континент, 23) острво у Тихом океану, 24) имање, 25) конопац, 26) предлог, 28) име књижевника Бихаљи-Мерина, 30) речица у Србији, десна притока Увца, 31) највеће божанство у скандинавској митологији, 35) иницијали нашег књижевника („Мртве јавке“), 36) грчко слово.

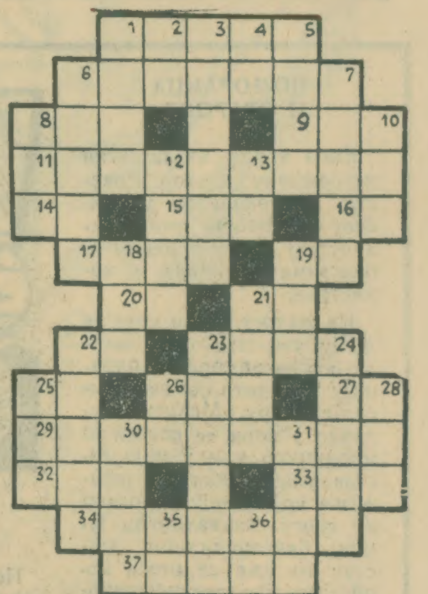

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) дрен, 5) воће, 9) ауторитет, 10) неон, 11) доба, 12) сд, 13) Ади, 15) ем, 16) кас, 18) Енс, 20) том, 22) Пан, 24) креатор, 26) мио, 27) нар, 29) пат, 31) ТАМ, 33) нн, 35) Дис, 37) но, 38) Дега, 40) пион, 42) авантура, 43) Тара, 44) сиал.

Усправно: 1) Данска, 2) Руеда, 3) ето, 4) нона, 5) Видим, 6) Ото, 7) ћебе, 8) етамин, 14) деманти, 17) строп, 19) спорт, 21) ое, 23) ар, 24) ки, 25) та, 26) мандат, 28) амонал, 30) Адана, 32) анода, 34) Нева, 36) спас, 39) гар, 41) Ири.

НЕПОРАЖЕНИ БАТАЉОН

Падобрански батаљон потпуковника Роберта Кола једина је јединица америчке армије која у прошлом рату није претрпела ниједан пораз, а учествовала је у четири историјске битке.

У ТОКУ другог светског рата савезничке јединице заједно са својим борцима доживљавале су различите судбине. Ратна срећа била је променљива. Али 2. батаљон 502. пука 82. америчке падобранске дивизије није знао за пораз. Неустрашиви падобранци 2. батаљона са својим командантом потпуковником Робертом Колом нису признавали ратну „срећу". Знали су замо за победе које су их пратиле на свим европским ратиштима где су се борили. И онда кад је 82. падобранска дивизија, чији је командант био прослављени генерал Метју Рицвеј — Мети, преживљавала тешке кризе, Робертов батаљон је био једини који се могао похвалити победом.

Познати амерички војни критичар и психолог пуковник Маршал, који је у прошлом рату обишао сва америчка ратишта и тестирао хиљаде бораца и официра ради прикупљања историјске грађе за изучавање морала армије рекао је за 2. батаљон:

— Сумњам да је икада постојала боља борбена јединица у армији Сједињених Држава.

Пуковник Маршал је учествовао са батаљоном Роберта Кола у четири историјске битке прошлог рата: у инвазији Сицилије, Нормандије и Холандије и у Арденској бици. Батаљон су често пратили новинари, репортери и психолози и сви они дивили су се овим непобедивим борцима.

Како су се борили

Јула месеца 1943. године, за време инвазије на Сицилију, цео 502. падобрански пук био је искрцан из авиона. Међутим, дошло је до великог растурања падобранаца услед снажног ветра и сопствене артиљеријске ватре; 2. батаљон се нашао у критичном положају. И то баш оног тренутка када се од њега највише очекивало. Требало је да обезбеди искрцавање поморске пешадије на сицилијанско копно. Неки команданти су имали утисак да је 2. батаљон страдао јер је искочио право на немачки гарнизон који се налазио на Сицилији. И заиста тако је и изгледало. Нико сем команданта Роберта није знао за праву судбину батаљона. Али, генерал Мети је на питање новинара шта зна о овом батаљону, одговорио:

— Моји борци осећају да сам с њима и ја верујем у њихову победу!

Сутрадан у зору, 12. јула, чула се жестока борба на прилазима обали код Ђела. У дубини шумовитих предела Сицилије било је све мирно, али су се нечујно одигравали драматични догађаји. Само један час раније пре спуштања 2. батаљона опустили су се и немачки падобранци. Борци 2. батаљона дочекали су их ножевима и целе ноћи су се борили спречавајући их да избију на обалу коју су уморни амерички борци једва савлађивали. Други део батаљона прикупио се у току ноћи и избио на пут који је водио дуж обале. То је био најкритичнији тренутак за савезнике на Сицилији. Управо тада као да су из земље никли — појавили су се борци 2. батаљона.

Немачка оклопна дивизија „Херман Геринг", која је тутњала овим путем према обали, одједном је била заустављена. Борци су првих неколико тенкова запалили, а на друге су у вожњи скакали и бомбама их уништили. Тенкови ове дивизије никад нису стигли до обале где су се савезнички борци искрцавали. Немачки војници који су седели за тешким обалским топовима и чекали тренутак да одбаце савезнике у море, добили су нож у леђа и њихови топови су умукли. Падобранци 2. батаљона су се херојски борили појединачно где се ко затекао и победа на Сицилији била је умногоме победа њиховог батаљона. Они су сигурно спасли хиљаде савезничких бораца у овим најтежим тренуцима.

Ножеви уместо митраљеза

Рано у зору 6. јуна 1944. године, цела 82. падобранска дивизија полетела је из Енглеске за Француску и неколико стотина авиона прешло је у бришући лет да би се само неколико тренутака касније нашли у позадини обалског појаса где је почела инвазија Француске. Чим је 502. падобрански пук искочио код Карантана, једна немачка дивизија Ромелове 15. армије била је принуђена да се бори на живот и смрт да би одржала свој гарнизон. Четири дана су трајале ове борбе и пук је једва успевао да се одржи јер је непријатељ био неколико пута јачи.

Око поноћи 10. јуна било је најкритичније. Немци су тек тада схватили колико је инвазија озбиљна. Дивизија која се налазила код Карантана пошла је према обали „Утах", где су се амерички војници крајње исцрпљени борили да се задрже на обали. Командант пука одмах је убацио у борбу 2. падобрански батаљон потпуковника Роберта Кола. Борба се водила целу ноћ, али Немци нису могли ни корака напред.

Сутрадан ујутро, борба се настављала још жешће. Падобранци су у првом налету одбацили Немце, који су касније узастопним јуришима покушали да се пробију по сваку цену. У једном критичном тренутку, потпуковник Роберт повика:

— За мном, само с ножевима!

Митраљези и аутомати су се одједном нашли на земљи. Падобранци су за својим командантом јуришали на Немце ножевима. Драма се понављала шест пута с једне и друге стране. Настала је права кланица, која је трајала целог дана.

Поједини подобранци су се провлачили кроз непријатељске положаје и нападали их с леђа. али су и они нестајали заједно са Немцима. Непријатељ је претрпео велике жртве и био је принуђен да се повлачи, јер 2. батаљон није хтео да напусти ниједан корак својих положаја. Батаљон је био преполовљен, али Немци нису избили на обалу „Утаха". Била је то још једна историјска битка у којој је 2. батаљон извршио свој задатак.

После Нормандије 2. батаљон је ушао у нову историјску битку. Падобранска инвазија Холандије била је још један испит за Роберта и његове падобранце. Батаљон је био на најтежем фронту, западно од Зона, у баруштинама Вилхелмининов канала. У, пркос немачкој артиљерији која је непрекидно држала батаљон под страховитом ватром, он је успео да се пробије у непријатељску позадину и да под његовим митраљеским рафалима потпуно нестане један немачки пук. Потпуковника Роберта није више било. Он је заувек остао у равницама Холандије.

Батаљон је однес сјајну победу у Холандији, али после општег неуспеха савезника у Холандији, 82. падобранска дивизија је пребачена у Ремс да би се припремила за чувену Арденску битку.

У 5 часова ујутро 16. децембра 1944. године, немачки генерал фон Рундштет отпочео је своју протиофанзиву против савезничких снага. Кроз високе снежне наносе Немци су се пробили и скоро смрвили предњу одбрану америчке Прве армије. Несрећна 28. дивизија, која се борила на живот и смрт била је збрисана, а 116. америчка дивизија која јој је притекла у помоћ остала је без своја два пука. Немачки тенкови су несметано продирали према Лијежу, где су се налазила савезничка складишта муниције и горива. 82. Падобранска дивизија налазила се у личној резерви врховног команданта савезничких снага генерала Ајзенхауера.

Две савезничке оклопне дивизије судариле су се са челом немачких оклопних снага, али су се Немци другим путевима пробили и продужили напредовање између Малмедија и Ст. Вита. По подне 19. децембра, савезничка Врховна команда је припремила евакуацију. У Лијежу и граду Луксембугру савезници су почели да пале један део муниције и бензина. Изледало је да другог излаза нема. Генерал Бредли, који се тада налазио у Врховној команди код генерала Ајзенхауера, позвао је радиом генерала Метија, команданта 82. падобранске дивизије:

— Мети, овде Бред. Одмах крени за Малмедиј! Ситуација веома критична. Прва армија попустила. Нека ти Малмедиј буде последња одбрана. Поручи падобранцима да је иза њих само Врховни командант...

Најкритичнија ноћ

За непун сат 82. падобранска дивизија је кренула возилима и негде пред поноћ дотутњила на раскрсницу путева испред Малмедија. Цела дивизија је одмах са камиона уведена у борбу. Настала је драматична ноћна борба. Немачко напредовање је почело да јењава. Делови разбијених америчких дивизија су се повлачили. 502. падобрански пук је убачен на најтежи део фронта. Батаљон је одмах кренуо на јуриш. Док су делови батаљона палили немачке тенкове и претварали снежну ноћ у бакљаду, дотле су други јуришали на немачку пешадију падобранским камама.

Око 3 часа ујутро, немачко напредовање је било заустављено. Други батаљон се повукао кроз снежне наносе и изненада напао Немце у бок. У непријатељским редовима настао је хаос. Немци су бежали испред падобранских кама, које су нечујно крчиле пут савезничким борцима. Борба је трајала до зоре, када је стигла 3. армија генерала Патона. Падобранци 2. батаљона херојски су се борили, они заиста у прошлом рату нису знали за пораз. Њихове акције се и данас изучавају кроз историјску грађу америчке армије.

ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ ШАХА

УРАЛСКИ ФИШЕР. — На овогодишњем турниру у холандском граду Бевервајку у мајсторској групи истакао се игром 15-годишњи ученик Јура Балашов из Шадринска (СССР). Његов узраст и резултат као да су наговестили појаву новог Фишера на шаховској арени. Турнир је завршио поделивши 3. и 4. место са светским рекордером у игри наслепо Мађаром Јаношем Флешом и надимком — уралски Фишер!

ШАХОВСКА ЕЛИТА. — Светска шаховска федерација званично од 1950. године додељује титуле најистакнутијим шахистима у свету за постигнуте резултате. Титулу велемајстора данас имају 72 шахиста од којих СССР има 24, САД — 10, Југославија — 8, Аргентина — 6, Мађарска — 5, итд.

Најстарији живи велемајстор је Фридрих Семиш из Немачке Демократске Републике, рођен 20. септембра 1896. године. Титулу шаховског мајстора је освојио још 1920. године. На турниру у Рогашкој Слатини 1937. године поделио је 2—4. место, а успешно је наступао на турнирима у Бечу, Пишћанима, Копенхагену, Баден-Бадену.. Његово презиме носе два система игре забележена у шаховској теорији. Један је у Краљевој, а други и Нимцовићевој индијској игри.

ДУГО ЧЕКАЊЕ. — Мексикански мајстор Карлос Торе имао је 21 годину када је на Првом међународном турниру у Москви 1925. године поделио 5—6. место са Тартаковером претекавши 15 познатих шаховских имена у свету. Убрзо после тога он се разболео и све донедавно није наступао на шаховским такмичењима. Повратак, сада већ седог мајстора, пропратила је вест са прошлогодишњег конгреса ФИДЕ у Тел-Авиву о додели титуле интернационалног шаховског мајстора. Образложење је гласило: — За постигнути успех у Москви још 1925. године!

ШАХОВСКИ ВИШЕБОЈАЦ. — Холанђанин М. Нимејер с правом носи звање шаховског вишебојца. Он је шаховски композитор, издавач, библиофил, колекционар шаховских гарнитура, међународни судија за такмичења шаховских композитора. Највећа шаховска библиотека у Европи са око 7.000 примерака била је његово власништво све до 1948. године. Њу је тада Нимејер предао на поклон Државној библиотеци у Хагу.

ШАХОВСКИ ФЕСТИВАЛИ. — Један од највећих живих шаховских уметника је велемајстор Давид Бронштајн. Он је творац многих нових потеза и варијанти у шаху. Посматрајући шах као једну од врхунских области достигнућа људског духа, Бронштајн је предложио да се сваке године организују шаховски фестивали. Они би били смотра шаховских достигнућа врхунских велемајстора у свету. На њима би они приказали по неколико својих

најбољих партија које су у току године одиграли и разменили искуства. Тешко је веровати да ће ући у моду, овако замишљени, фестивали шаховских мелодија.

ВЕЛЕМАЈСТОРСКИ РЕМИ. — Крајем 19. века почеле су појединe партије на турнирима да се завршавају у малом броју потеза ремијем. У њима није било праве борбе па су такви ремији добили назив „велемајсторски" или „салонски". То је био део тактике великих играча који су у међусобној партији без замарања ремизирали да би против слабијих играли на победу. Класичан пример оваквог ремија је партија са турнира у Лајпцигу 1894. године између Марка и Бергера. У Француској одбрани — варијанти измене — они су повукли само 13 потеза од којих су 12 били симетрични!

Сузбијање реуматизма

Пре тридесет година гледало се на реуматизам сасвим другачије него данас. Врло мало се чинило за његово сузбијање, а мало се и знало о његовом уэрочнику и његовој основној природи. Данас су научноистраживачки напори против свих видова реуматичних болести врло интезивни.

Али и поред тога, на пример, само у Британији има око милион и по људи који пате од реуматичног артритиса — најозбиљније форме ове болести која осакаћује оболелог. Према процени у Британији се сваке године губи 27 милиона радних дана због реуматичних болести, а то државу стаје око 120 милиона фунти стерлинга(240 милијарди динара).

Међутим, Британија је само једна од земаља које се сауочавају с овим проблемом. Реуматичних болести, а то државу стаје око ра се да реуматоидног артритиса има готово у свим настањеним крајевима на земљи.

Данас се ова раширена појава опсежно статистички изучава: лекари испитују у којој мери наследни фактори утичу на реуматична обољења и колику улогу ту имају средина и услови живота.

ФЛУОРЕСЦЕНТНЕ МАРКЕ

Белгијска пошта ће ускоро пустити у оптицај флуоресцентне марке да би електричне машине лакше сортирале пошиљке.

ПИЛУЛЕ ПРОТИВ СИЛИКОЗЕ

Физиолози Академије наука из Казахстана направили су неку врсту пастила против силикозе и са успехом је испробали у рударским окнима.

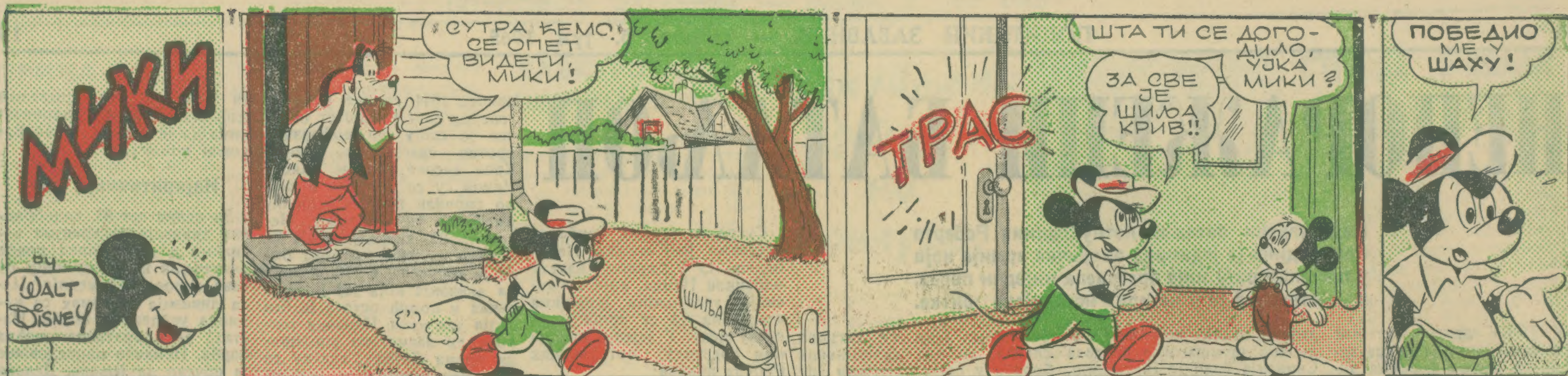

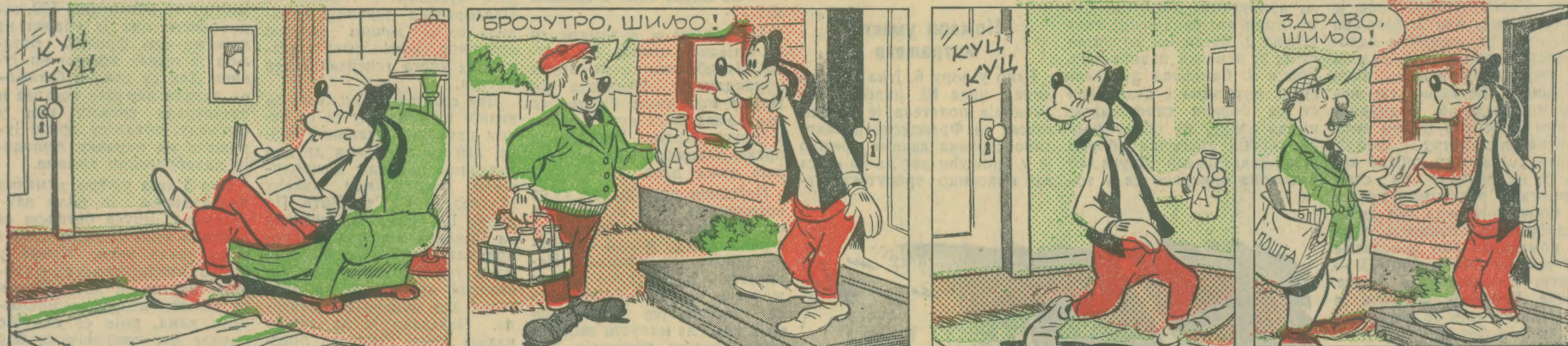

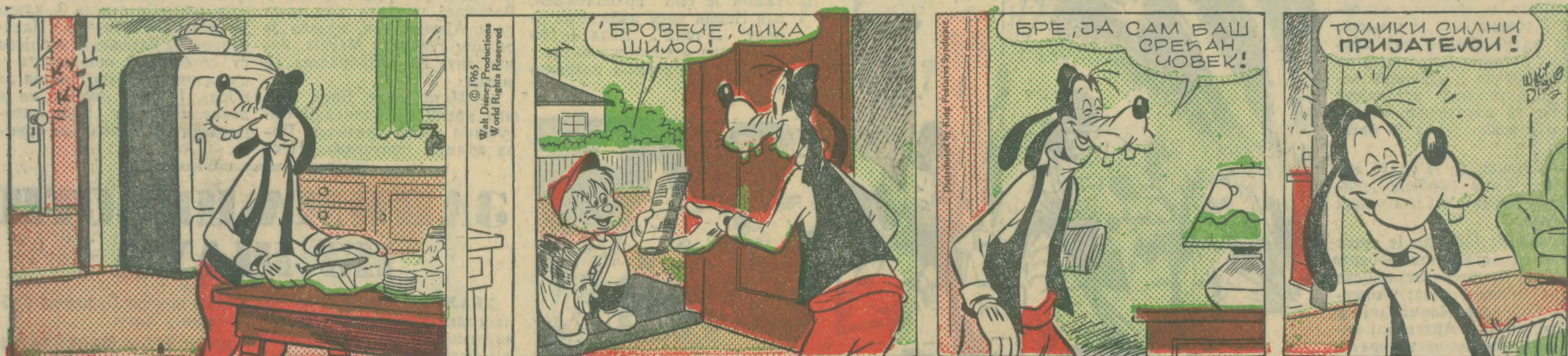

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 101-11-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 1.800; полугодишња 900; за иностранство: годишња 2.600, полугодишња 1.300 дин Рукописи се не враћају.